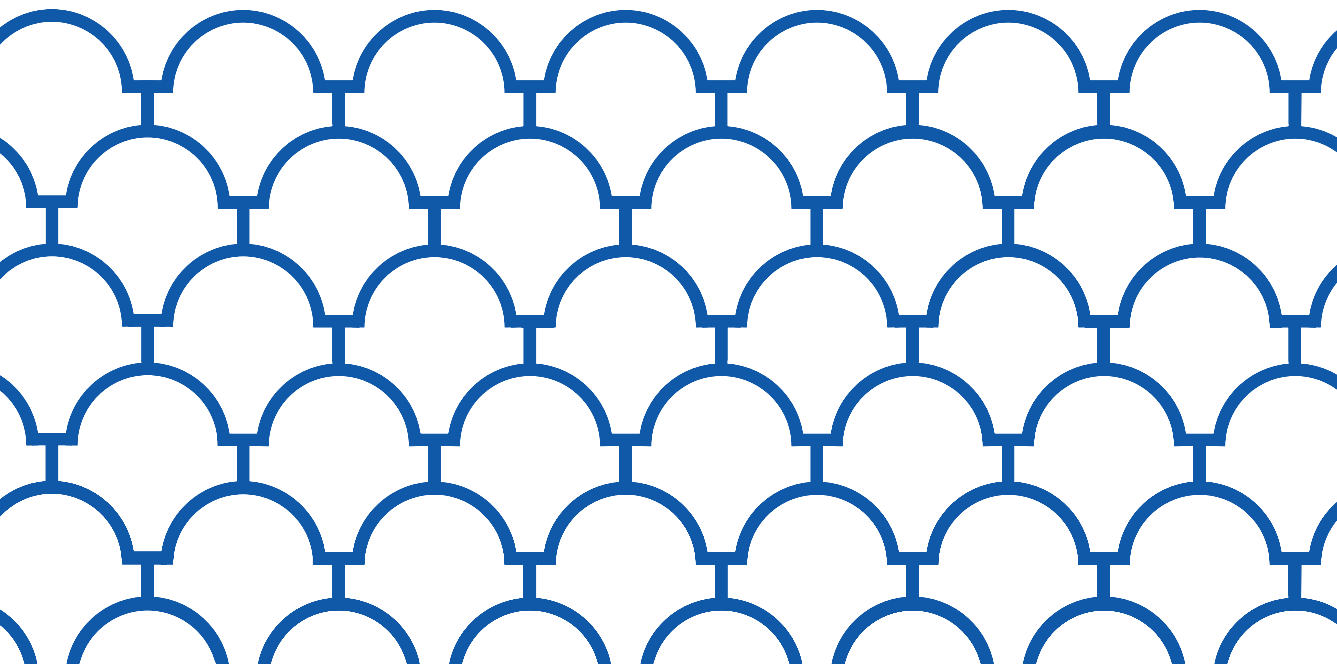

EDUSKUNTA
RIKSDAGEN

Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan toimintakertomus

2023

K 1/2024 vp

POHJOISMAIDEN NEUVOSTON
SUOMEN VALTUUSKUNNAN
TOIMINTAKERTOMUS
2023

HELSINKI 2024

ISSN 1237-0584

POHJOISMAIDEN NEUVOSTO

Suomen valtuuskunta

Eduskunnalle

Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunta antaa oheisen kertomuksen neuvoston toiminnasta vuonna 2023. Kertomuksessa selostetaan neuvoston istuntoja ja kokouksia toimintavuoden aikana sekä esitetään katsaus Suomen valtuuskunnan yleiseen toimintaan vuoden aikana.

Helsingissä 2.4.2024

Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan puolesta

Karoliina Partanen
puheenjohtaja

Mari Herranen
sihteeri

Sisällys

1. Tiivistelmä	1
2. Suomen valtuuskunnan toiminta	1
2.1. Valtuuskunnan kokoukset ja ministerikuulemiset.....	2
3. Vuorovaikutus ministerineuvoston kanssa	3
3.1. Helsingin sopimuksen päivitys.....	4
3.2. Suositukset ja poliittiset dialogit.....	4
Poliittiset dialogit.....	5
Poliittinen dialogi Pohjoismaiden tuesta Ukrainalle.....	5
Poliittinen dialogi liikennepoliittisesta ministerineuvostosta.....	5
Poliittinen dialogi vetystrategiasta sekä vedyn käytöstä.....	5
Poliittinen dialogi urheilutapahtumia koskevasta yhteispohjoismaisesta strategiasta.....	6
3.3. Kirjalliset ja suulliset kysymykset.....	6
3.4. Pohjoismaisen yhteistyön budjetti	7
3.5. Pohjoismaiden neuvoston osallistuminen Pohjolan visiotyöhön 2025–2030	7
4. Teemaistunto: pohjoismaiden energiahuolto levottomina aikoina	8
4.1. Ajankohtaiskeskustelu pohjoismaisesta energiahuollosta levottomina aikoina	9
4.2. Teemaistunnon muut aiheet	9
5. Täysistunto: turvallinen, vihreä ja nuori Pohjola.....	10
5.1. Naton pääsihteeri Jens Stoltenberg istunnon vieraspuhujana	10
5.2. Pohjoismaiden pääministerien ja hallitusten päämiesten huippukokous.....	10
5.3. Ulkoministerien selonteot	11
5.4. Puolustusministerien selonteot.....	11
5.5. Yhteistyöministerien selonteot ja kyselytunti	12
5.6. Istunnon kansainväliset vieraat	12
5.6.1. Istunnon kansainvälisten vieraiden seminaari tekoälyn vaikutuksesta geopolitiikkaan.....	13
5.7. Puheenjohtajiston tapaamiset istunnon yhteydessä	13
5.8. Tulevat puheenjohtajuusohjelmat	13
6. Työ Pohjoismaiden neuvostossa kertomusvuoden aikana	14
6.1. Norjan puheenjohtajuusvuosi	14
6.2. Pohjoismaiden neuvoston budjetti	15

6.3. Puheenjohtajisto	15
6.4. Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa	16
6.5. Hyvinvointi Pohjolassa	16
6.6. Kestävä Pohjola	17
6.7. Kasvu ja kehitys Pohjolassa	18
6.8. Pohjoismaiden neuvoston palkintojenjakotilaisuuden uudistaminen	18
7. Rajaesteet ja liikkuvuus Pohjolassa	18
8. Kansainvälinen ja turvallisuuspoliittinen yhteistyö	19
8.1. Pohjoismaiden neuvoston uusi kansainvälinen strategia	19
8.2. Alueellinen yhteistyö	19
8.2.1. Barents-yhteistyö	20
8.3. Puolustuspoliittinen pyöreän pöydän keskustelu	20
LIITE 1 Suomen valtuuskunta 1.1.–27.6.2023	21
LIITE 2 Suomen valtuuskunta 28.6.–31.12.2023	23
LIITE 3 Pohjoismaiden neuvoston suositukset 2023	26
LIITE 4 Pohjoismaiden neuvoston palkinnot 2023	32
LIITE 5 Pohjoismaiden neuvoston kansainvälinen strategia	33

Puolueiden nimilyhenteet:

kesk.	Suomen Keskusta
kok.	Kansallinen Kokoomus
ps.	Perussuomalaiset
r.	Suomen ruotsalainen kansanpuolue
sd.	Suomen Sosialidemokraattinen Puolue
vas.	Vasemmistoliitto
vihr.	Vihreä liitto
HI	Hållbart Initiativ
Lib	Liberalerna på Åland
MSÅ	Moderat Samling på Åland
ObS	Obunden Samling
ÅC	Åländsk Center
ÅSD	Ålands socialdemokrater

1. Tiivistelmä

Kertomusvuoden 2023 huhtikuussa järjestettiin Suomessa eduskuntavaalit, minkä johdosta Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan kokoonpano muuttui. Uusi valtuuskunta järjestäytyi hallitusneuvottelujen jälkeen kesäkuun lopussa. Suomen valtuuskunta isännöi neuvoston puheenjohtajiston kokouksen joulukuussa. Kokouksen yhteydessä puheenjohtajiston jäsenillä oli tapaaminen tasavallan presidentti Sauli Niinistön kanssa, ja siinä keskusteltiin ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittista kysymyksistä erityisesti pohjoismaisen yhteistyön näkökulmasta.

Kertomusvuonna neuvoston puheenjohtajajana toimi Norja. Norjan puheenjohtajakauden painopistealueet olivat turvallinen Pohjola, vihreä Pohjola ja nuori Pohjola. Kaudella priorisoitiin erityisesti turvallisuus- ja valmiusyhteistyötä, vihreitä energia- ja liikenneratkaisuja sekä Pohjoismaiden nuoria. Hallitustenvälisen pohjoismaisen yhteistyön eli Pohjoismaiden ministerineuvoston puheenjohtajajana toimi kertomusvuonna Islanti.

Pohjoismaiden neuvoston 75. täysistunto järjestettiin 30. lokakuuta – 2. marraskuuta Norjan suurkäräjillä Oslolla. Istunnon pääteema oli Norjan puheenjohtajuusohjelmaa mukaillen turvallinen, vihreä ja nuori Pohjola. Keskustelunaiheita olivat muun muassa Pohjoismaat Natossa, vihreän siirtymän nopeuttaminen ja nuorten osallistuminen demokratiaan. Vieraspuhujana istunnossa oli Naton pääsihteeri Jens Stoltenberg, jonka puhe käsitteli Natoa ja Pohjolaa uudessa turvallisuuspoliittisessa tilanteessa. Islannin valtuuskunta isännöi neuvoston teemaistunnon 14.–15. maaliskuuta Reykjavikissa. Teemaistunnon aiheena oli pohjoismainen energiahuolto turvallisuuspoliittisesti levottomina aikoina, kun Venäjä on hyökännyt Ukrainaan.

Kertomusvuonna Pohjoismaiden neuvosto hyväksyi uuden kansainvälisen strategian, jonka kolme painopistealuetta ovat turvallisuus Pohjolassa ja sen lähialueilla, sääntöpohjainen maailmanjärjestys ja pohjoismainen malli sekä kestävä kehitys Pohjolassa ja maailmalla. Neuvostossa käynnistettiin myös työ Helsingin sopimuksen päivitystarpeen selvittämiseksi. Puheenjohtajisto asetti selvitystyötä varten työryhmän, jonka tehtävänä on arvioida, tulisiko sopimukseen sisällyttää uusia politiikan aloja, kuten turvallisuus, varautuminen sekä ulko- ja puolustuspolitiikka.

Pohjoismaiden neuvosto kävi kertomusvuoden aikana aktiivista vuoropuhelua Pohjoismaiden ministerineuvoston kanssa ministerineuvoston tulevien vuosien budjetista sekä pohjoismaisen vision sisällöstä vuosille 2025–2030.

2. Suomen valtuuskunnan toiminta

Huhtikuussa järjestettyjen eduskuntavaalien takia Suomen valtuuskunta vaihtui kertomusvuoden aikana. Valtuuskunnan puheenjohtajana toimi 27. kesäkuuta saakka Erkki Tuomioja (sd.) ja varapuheenjohtajana Lulu Ranne (ps.). Eduskunta valitsi uuden valtuuskunnan täysistunnossa 28. kesäkuuta, jolloin valtuuskunta myös järjestäytyi. Uuden valtuuskunnan puheenjohtajana toimii Karoliina Partanen (kok.) ja varapuheenjohtajana Kim Berg (sd.). Uuden valtuuskunnan jäsenet osallistuivat ensimmäisiin Pohjoismaiden neuvoston kokouksiin 4.–5. syyskuuta Kööpenhaminassa.

Uudelle valtuuskunnalle järjestettiin syyskuussa koulutustilaisuus, jonka aiheina olivat valtuuskunnassa ja Pohjoismaiden neuvostossa työskentely sekä ajankohtaiset pohjoismaiset kysymykset. Koulutuksen ensimmäisessä osassa käsiteltiin pohjoismaisen yhteistyön merkitystä muuttuvassa maailmassa. Pohjoismaiden neuvoston agendalla on viime vuosina ollut laajasti ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittisia kysymyksiä, mukaan lukien siviilivalmiusyhteistyö. Neuvoston tavoitteena on saada Pohjoismaat vahvistamaan yhteistyötään näillä aloilla. Tässä osiossa valtuuskunnalle puhuivat Puolustusvoimain

komentaja, kenraali Timo Kivinen ja Ulkopoliittisen instituutin tutkimusjohtaja Mikael Wigell. Kenraali Kivisen puheenvuoron aiheena oli Pohjoismaat yhdessä Natossa. Hän käsitteli puheessaan sitä, miten Suomen – ja toivottavasti pian myös Ruotsin – Nato-jäsenyys vaikuttaa pohjoismaiseen yhteistyöhön. Tutkimusjohtaja Wigell puhui pohjoismaisesta resilienssistä sekä yhteistoiminnasta kriisiaikoina ja esitteli Ulkopoliittisen instituutin vuonna 2022 julkaisemaa raporttia, jossa kuvaillaan pohjoismaisia kriisivalmiuden ja huoltovarmuuden malleja. Pohjoismaiden ministerineuvoston rahoittaman tutkimuksen tarkoituksena oli arvioida kriiseihin varautumista, siihen liittyviä uhkia sekä varautumiseen liittyvää pohjoismaista yhteistyötä.

Perehdyttämistilaisuuden toisessa osiossa keskityttiin virallisen pohjoismaisen yhteistyön rakenteisiin ja toimijoihin. Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan sihteeri Mari Herranen ja apulaissihteeri Anna Kiiskinen kävivät puheenvuoroissaan läpi kansanedustajan työtä ja vaikuttamismahdollisuuksia Pohjoismaiden neuvostossa. Ulkoministeriön pohjoismaisen yhteistyön sihteeristön päällikkö Ann-Sofie Stude kertoi hallitustenvälisestä pohjoismaisesta yhteistyöstä ja esitteli pohjoismaisen yhteistyön visiota. Vision tavoitteena on tehdä Pohjolasta maailman kestävin ja integroitunein alue vuoteen 2030 mennessä. Pohjoismaisesta rajaestetyöstä, sen organisoinnista ja eri toimijoista kertoi rajaesteneuvoston suomalaisjäsen Kimmo Sasi. Rajaesteneuvosto toimii Pohjoismaiden ministerineuvoston alaisuudessa. Yksi pohjoismaisen yhteistyön ydintavoitteista on rajaesteiden poistaminen. Päämääränä on rajaton Pohjola, jossa muuttaminen, opiskelu, työnteko ja yrittäjäyys ovat mahdollisia yli rajojen.

2.1. Valtuuskunnan kokoukset ja ministerikuulemiset

Valtuuskunnalla oli kertomusvuoden aikana neljä virallista kokousta, joista yksi oli järjestäytymiskokous. Helmikuussa ennen eduskuntavaaleja viime vaalikauden valtuuskunta piti epävirallisen kokouksen, jossa vedettiin yhteen vaalikauden tulokset pohjoismaisen yhteistyön osalta. Tähän vapaamuotoiseen keskustelutilaisuuteen osallistui myös pohjoismaisen yhteistyön ministeri Thomas Blomqvist.

Valtuuskunnan kokouksiin kutsutaan kuultavaksi eri alojen ministereitä, joiden kanssa käydään keskustelua heidän hallinnonalojensa pohjoismaisesta yhteistyöstä. Kaikissa valtuuskunnan kokouksissa käsitellään systemaattisesti myös pohjoismaisia rajaesteitä. Valtuuskunnan kokouksiin osallistuu säännöllisesti Nuorten Pohjoismaiden neuvoston edustaja, ulkoministeriön pohjoismaisen yhteistyön sihteeristön virkamiehiä sekä rajaesteneuvoston suomalaisjäsen.

Helmikuussa valtuuskunnan kuultavana kävi perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru. Ministeri Kiuru antoi valtuuskunnalle katsauksen Norjan Pohjoismaiden ministerineuvoston vuoden 2022 puheenjohtajuuden teemoista sosiaali- ja terveyssektorilla, kuten terveysuhkiin varautumisesta ja etäterveydenhuollosta. Pohjoismaiden ministerien keskusteluissa olivat erityisesti olleet esillä Venäjän hyökkäyssodan humanitaariset vaikutukset ja Pohjoismaiden apu Ukrainasta lähteville pakolaisille. Pohjoismaat tekevät monin tavoin yhteistyötä auttaakseen humanitaarisen kriisin koettelemaa Ukrainaa. Tästä esimerkkejä ovat sosiaali- ja terveydenhuollon tilannekuvan luominen sekä konfliktialueelta evakuoitavien potilaiden kuljetus ja vastaanottaminen. Ministeri Kiuru ilmaisi huolensa lasten ja nuorten psyykkisen terveyden ongelmista, joita koronapandemia on pahentanut. Valtuuskunta toi esiin myös mielenterveyspotilaiden hoidon kysymyksiä, kuten pakkohoidon.

Lokakuussa valtuuskunnan vieraana oli opetusministeri ja pohjoismaisen yhteistyön ministeri Anna-Maja Henriksson. Ministeri Henriksson korosti pohjoismaisen yhteistyön vahvaa momentumia ja tarvetta hyödyntää sen mahdollisuuksia. Vuonna 2019 hyväksytty *Visio 2030* ohjaa ministerineuvoston toimintaa, ja visiotyön väliarviointi osoittaa ministerin mukaan sen, että kehitys etenee oikeaan suuntaan. Vision uusi toimintaohjelma on suunnitteilla kaudelle 2025–2030, ja se keskittyy edelleen vihreään, kilpailukykyiseen ja sosiaalisesti kestävään Pohjolaan. Kaikki ministerineuvoston sektorit laativat myös omat yhteistyöohjelmansa. Ministeri Henriksson painotti vuoropuhelun tärkeyttä neuvoston ja ministerineuvoston välillä toimintasuunnitelman sekä myös ministerineuvoston budjetin osalta. Vapaa liikkuvuus ja rajaestetyö ovat keskeisessä roolissa vision saavuttamisessa, ja tämä koskee erityisesti

henkilöiden tunnistautumiseen liittyviä esteitä. Hallitus ei ole vielä ottanut kantaa Helsingin sopimuksen päivitykseen, vaan hallitus odottaa tässä vaiheessa päivityksen tarvetta selvittävän Pohjoismaiden neuvoston työryhmän raporttia. Ministeri mainitsi myös muita ajankohtaisia aiheita, kuten pohjoismaisen nuorison kuukausi, uudet pohjoismaiset ravitsemussuositukset, Pohjoismaiden neuvoston tuleva istunto Oslolla sekä Suomen ja Tanskan päätös vaihtaa puheenjohtajuusvuotta ministerineuvostossa. Keskustelussa nousivat lisäksi esiin Pohjoismaiden neuvoston suositus valkovenäläisille opiskelijoille suunnatusta opiskelijavaihto-ohjelmasta sekä liikenneasioita käsittelevän ministerineuvoston perustaminen.

Valtuuskunnan vuoden viimeisessä kokouksessa marraskuussa kuultavana oli liikenne- ja viestintäministeri Lulu Ranne, joka kertoi liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan pohjoismaisista teemoista. Ministeri Ranne totesi, että pohjoismaiset liikennepoliittiset keskustelut ovat aktiivisia sekä ministeri- että virkamiestasolla. Suomi tukee liikenneasioita käsittelevän ministerineuvoston perustamista, mutta tavoitteena on kuitenkin välttää turhan byrokration luomista. Huoltovarmuus ja Nato-jäsenyyden vaikutukset ovat olleet keskeisiä keskustelunaiheita, ja Pohjoismaiden välillä edistetään myös siviilivalmiusyhteistyötä. Ministerin mukaan on tärkeää koordinoida pohjoismaisia liikennejärjestelmiä, jotta rajat ylittävä liikenne saadaan sujumaan, ja tässä tehdään tiivistä yhteistyötä erityisesti Ruotsin kanssa. Keskustelussa nousivat myös esiin TEN-T-vaikuttamistyö pohjoisiin alueisiin liittyen ja pohjoismaisten rajaesteiden ratkominen liikennesektorilla, erityisesti eIDAS-hanke.

Pohjoismaiden neuvoston sihteeristön johtaja Kristina Háfoss tapasi neuvoston puheenjohtajiston kokouksen yhteydessä eduskunnan puhemiehen Jussi Halla-ahon 11. joulukuuta ja Suomen valtuuskunnan 13. joulukuuta. Puhemiehen tapaamisessa keskusteltiin Pohjoismaiden neuvoston ja kansallisten parlamenttien välisen yhteistyön tiivistämisestä sekä neuvoston palkintojenjakotilaisuudesta. Valtuuskunnan tapaamisessa keskusteltiin Pohjoismaiden neuvoston työssä käytettävistä kielistä, tulkkauksesta ja käännöksistä, Pohjoismaiden neuvoston rotaatiojärjestyksestä ja maiden puheenjohtajuudesta, neuvoston palkintojenjaon uudesta formaatista sekä Helsingin sopimuksen päivittämisestä.

Suomen valtuuskunta isännöi Pohjoismaiden neuvoston puheenjohtajiston kokousta Hanasaaren ruotsalais-suomalaisessa kulttuurikeskuksessa Espoossa 11.–12. joulukuuta. Kokouksen yhteydessä puheenjohtajiston jäsenet oli kutsuttu tapaamiseen tasavallan presidentin Sauli Niinistön kanssa. Tapaamisessa keskusteltiin ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittisista kysymyksistä erityisesti pohjoismaisen yhteistyön näkökulmasta. Kokousohjelmassa oli myös tapaaminen ja keskustelu Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskuksen johtaja Teija Tiilikaisen kanssa. Esillä olivat muun muassa poliittisten toimien osuus hybridiuhkien torjunnassa, tekoälyn merkitys ja vahvemman pohjoismaisen siviili- ja sotilasyhteistyön potentiaali hybridiuhkien vastaamisessa. Puheenjohtajiston kokouksen yhteydessä Hanasaareissa järjestettiin myös Helsingin sopimuksen päivittämistä käsittelevän työryhmän kokous.

3. Vuorovaikutus ministerineuvoston kanssa

Pohjoismaiden neuvosto on Pohjoismaiden ministerineuvoston ja Pohjoismaiden hallitusten neuvonantava elin. Pohjoismaiden neuvoston jäsenten ensisijaiset ohjausvälineet ovat ministerineuvostolle tai Pohjoismaiden hallituksille kohdistetut suositukset sekä kirjalliset ja suulliset kysymykset. Pohjoismaiden neuvostolla on myös niin kutsuttu budjettivalta, eli neuvosto hyväksyy ministerineuvoston vuosittaisen budjetin. Kertomusvuonna Pohjoismaiden neuvosto käynnisti työn selvittääkseen pohjoismaisen yhteistyön perustana olevan Helsingin sopimuksen päivitystarvetta. Neuvosto kävi myös aktiivista vuoropuhelua Pohjoismaiden ministerineuvoston kanssa ministerineuvoston vision sisällöstä vuosille 2025–2030.

3.1. Helsingin sopimuksen päivitys

Pohjoismaista yhteistyötä ohjaava Helsingin sopimus on Islannin, Norjan, Ruotsin, Suomen ja Tanskan välinen yhteistyösopimus, joka allekirjoitettiin vuonna 1962. Sopimusta on päivitetty kahdeksan kertaa, viimeksi vuonna 1995 Suomen ja Ruotsin liittyttyä EU:hun. Sopimuksen osapuolina ovat Pohjoismaiden hallitukset, jotka viime kädessä myös päättävät sopimuksen muuttamisesta.

Pohjoismaiden neuvoston puheenjohtajisto asetti kesäkuussa työryhmän, jonka toimeksiantona on selvittää Helsingin sopimuksen päivitystarvetta ja eritellä, millä osa-alueilla mahdollinen päivittäminen olisi tarpeen. Tavoitteena on varmistaa, että Helsingin sopimus luo mahdollisimman hyvät puitteet pohjoismaisen yhteistyön vahvistamiselle nyt ja tulevaisuudessa. Työryhmän on määrä arvioida, tulisiko sopimukseen sisällyttää uusia politiikan aloja, kuten turvallisuus, varautuminen sekä ulko- ja puolustuspolitiikka. Lisäksi työryhmä arvioi kieleen liittyvien päivitysten tarvetta.

Työryhmän tulee raportoida säännöllisesti puheenjohtajistolle ja laatia luonnos puheenjohtajiston ehdotukseksi, joka esittelee neuvoston näkemykset Helsingin sopimuksen päivitystarpeesta. Työryhmässä on edustus Islannista, Norjasta, Ruotsista, Suomesta ja Tanskasta sekä myös Ahvenanmaalta, Färsearilta ja Grönlannista. Nuorten Pohjoismaiden neuvostolla (UNR) on niin ikään edustaja ryhmässä. Suomen valtuuskunnan edustaja työryhmässä on edustaja Juho Eerola. Tavoitteena on, että työryhmän esitys olisi valmis puheenjohtajiston käsiteltäväksi neuvoston teemaistunnossa keuhällä 2024. Lopullinen päätös asiasta tehdään neuvoston täysistunnossa Islannissa syksyllä 2024.

Helsingin sopimusta halutaan päivittää johtuen etenkin Pohjolan muuttuneesta turvallisuustilanteesta. Päivitystyön tarpeesta on viime vuosina keskusteltu useissa eri ympäristöissä. Helsingin sopimuksessa mainitaan oikeudellinen, sivistyksellinen, sosiaalinen ja taloudellinen ala sekä liikenne- ja ympäristönsuojelukysymykset, mutta sopimuksen sisältö ei kaikilta osin vastaa muuttunutta maailmantilannetta. Tämä koskee erityisesti ympäristö- ja ilmastopolitiikan sekä turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehitystä.

Pohjoismaiden neuvosto sai kesällä 2022 käsiteltäväkseen jäsenehdotuksen, joka koski neuvoston organisaation sopeuttamista uuteen turvallisuuspoliittiseen tilanteeseen. Siinä ehdotettiin neuvoston organisaatioon ja toimintaan sellaisia muutoksia, jotka edistävät läpinäkyvämpää mutta samalla tehokkaampaa yhteispohjoismaista päätöksentekoa ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa. Samanaikaisesti muut tahot väläyttivät Helsingin sopimuksen uudistamista ja asiasta käytiin ministerien kanssa keskustelua Pohjoismaiden neuvoston istunnossa Helsingissä marraskuussa 2022. Ruotsin valtuuskunta jatkoi aiheen käsittelyä järjestämällä Tukholmassa 23.–24. tammikuuta 2023 neuvoston kokousten yhteydessä erillisen tilaisuuden, jossa vaihdettiin tietoa ja keskusteltiin Helsingin sopimuksen mahdollisesta tarkistamisesta.

Pohjoismaiden neuvoston puheenjohtajisto käsitteli jäsenehdotusta neuvoston organisaation sopeuttamisesta kokouksissaan syyskuussa 2022 sekä tammikuussa 2023. Samanaikaisesti puheenjohtajisto käsitteli kysymystä Helsingin sopimuksen päivittämisestä. Puheenjohtajisto päätti, että jäsenehdotuksen käsittelyä ei jatketa vaan että tehokkaampaa yhteispohjoismaista ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa tarkastellaan Helsingin sopimuksen päivittämisprosessin yhteydessä. Puheenjohtajisto jatkoi Helsingin sopimuksen päivittämistarpeen käsittelyä kokouksessaan maaliskuussa 2023 ja teki lopullisen päätöksen työryhmän asettamisesta kesäkokouksessaan 2023.

3.2. Suositukset ja poliittiset dialogit

Suositukset ja esitykset ovat Pohjoismaiden neuvoston hyväksymiä toimenpidekehotuksia, jotka on kohdistettu tiettyjen alojen ministerineuvostoille tai yhden tai useamman Pohjoismaan hallitukselle. Kertomusvuonna neuvosto hyväksyi 27 suositusta (liite 3).

Puheenjohtajiston kokouksessa pohjoismaisten ulkoministerien kanssa Oslon täysistunnossa kertomusvuoden marraskuussa keskusteltiin valkovenäläisten opiskelijoiden tukemisesta. Suositus valkovenäläisille opiskelijoille suunnatusta opiskelijavaihto-ohjelmasta, joka oli lähtöisin Suomen valtuuskunnan aloitteesta, hyväksyttiin marraskuussa 2022. Suosituksessa kehoitettiin pohjoismaiden hallituksia käynnistämään opiskelijavaihto-ohjelma vuosiksi 2023–2026 Valko-Venäjän demokratialiikkeen tukemiseksi. Lisäksi hallituksia kehoitettiin toteuttamaan ohjelma yhteistyössä Pohjoismaiden ministerineuvoston kanssa. Suomen valtuuskunta on vuosia korostanut aktiivisen kansalaisyhteiskunnan merkitystä Valko-Venäjän demokratiakehityksessä ja teki tästä syystä kyseisen jäsenaloitteen. Puheenjohtajisto jatkaa asian käsittelyä kokouksessaan helmikuussa 2024.

Poliittiset dialogit

Pohjoismaiden neuvoston ja Pohjoismaiden ministerineuvoston välillä on vuodesta 2016 lähtien voitu käydä poliittista dialogia. Siinä on kyse vuoropuhelusta, jota käydään vastuuministerien ja neuvoston jäsenten välillä, jos suosituksista on erimielisyyttä ja jos ministerineuvoston tai hallitusten antama vastaus suositukseen ei ole neuvoston mukaan ollut tyydyttävä. Poliittisen dialogin tavoitteena on varmistaa, että käsittelyssä olevat suositukset ovat ajankohtaisia.

Poliittinen dialogi Pohjoismaiden tuesta Ukrainalle

Puheenjohtajisto kävi Oslon täysistunnossa marraskuussa poliittisen dialogin Pohjoismaiden ulkoministereiden kanssa Ukrainan jälleenrakentamiselle annettavasta tuesta. Neuvosto hyväksyi suosituksen Pohjoismaiden tuesta Ukrainan jälleenrakentamiseksi teemaistunnossa maaliskuussa. Suosituksessa kehoitettiin Pohjoismaiden hallituksia tekemään yhteistyötä pohjoismaisen ja eurooppalaisen rahoituksen varmistamiseksi Ukrainan jälleenrakentamisen hyväksi. Suosituksessa kehoitettiin myös tukemaan Ukrainaa korruption vastaisessa työssä ja julkisten varojen demokraattisessa ohjauksessa. Puheenjohtajisto totesi joulukuun kokouksessaan suosituksen loppuun käsitellyksi, mutta se laatii kirjallisen kysymyksen Pohjoismaiden hallituksille niiden tuesta Ukrainan jälleenrakentamiselle.

Poliittinen dialogi liikennepoliittisesta ministerineuvostosta

Viisi vuotta sitten Kasvu ja kehitys Pohjolassa -valiokunta laati ehdotuksen, jossa vaaditaan ministerineuvoston alaisuuteen uudelleen perustettavaa, erillistä liikennepoliitikasta ja infrastruktuurista vastaavaa ministerineuvostoa. Neuvoston mukaan tämä lisäisi tehokkuutta ja loisi edellytyksiä kestävämmälle, kustannustehokkaammalle ja koordinoidummalle pohjoismaiselle liikenneinfrastruktuurille. Liikenne- ja infrastruktuurihankkeiden rajat ylittävää koordinoitua pitäisi lisätä kriisiaikoina myös talouskasvun, liikkuvuuden ja huoltovarmuuden vahvistamiseksi. Kyse on muun muassa meri- ja lentoliikenteen sähköistämiseen sekä rajat ylittävän joukkoliikenteen lisäämiseen liittyvistä ratkaisuista. Oslon täysistunnon yhteydessä käytiin poliittista dialogia pohjoismaisten yhteistyöministeriöiden kanssa, ja siinä kävi ilmi, että Ruotsia lukuun ottamatta kaikki maat kannattavat tällaisen ministerineuvoston perustamista. Ruotsin yhteistyöministerin mukaan yhteistyön taso on riittävä ja olemassa olevat rakenteet palvelevat parhaiten tulevaisuuden tarpeita. Kasvu ja kehitys Pohjolassa -valiokunta oli asiasta kuitenkin täysin eri mieltä ja peräsi nopeampaa toimintaa tähän liittyen. Valiokunta tulee varmasti jatkossakin lisäämään Ruotsiin kohdistuvaa poliittista painetta.

Poliittinen dialogi vetystrategiasta sekä vedyn käytöstä

Vety on avainasemassa energiantensiivisen teollisuuden ja liikennesektorin päästöjen vähentämisessä. Lisäksi sitä syntyy merkittäviä määriä teollisen tuotannon sivutuotteena, mikä luo uusia mahdollisuuksia varastoida uusiutuvaa energiaa pitkäkestoisesti. Reykjavikin teemaistunnon yhteydessä Kasvu ja kehitys Pohjolassa -valiokunta kävi aiheesta poliittista vuoropuhelua Islannin ympäristö-, energia- ja ilmastoministeri Guðlaugur Þór Þórðarsonin kanssa. Keskustelu synnytti myös laajempaa pohdintaa siitä, kuinka pohjoismaisia resursseja voitaisiin lähitulevaisuudessa hyödyntää entistäkin tehokkaammin yhteisten ilmasto- ja ympäristötavoitteiden saavuttamiseksi – lähialueiden turvallisuustilanteen heikentymisestä riippumatta.

Poliittinen dialogi urheilutapahtumia koskevasta yhteispohjoismaisesta strategiasta

Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa -valiokunta kävi pohjoismaisten kulttuuriministerien kanssa Oslon täysistunnossa poliittisen dialogin urheilutapahtumiin liittyvästä suosituksesta. Siinä kehoitettiin ministerineuvostoa laatimaan yhteispohjoismainen strategia suurten urheilutapahtumien isännöiden hakemiseksi. Koska ei ole olemassa urheilua ja liikuntaa koskevaa ministerineuvostoa, suositukseen vastasivat kulttuuriministerit, joista monet ovat myös urheiluministereitä. Vastauksessaan ministerit eivät katsoneet tarpeelliseksi laatia yhteispohjoismaista strategiaa, koska Pohjoismaiden urheiluliitot tekevät jo yhteistyötä. Dialogissa kulttuuriministerineuvoston puheenjohtaja kuitenkin totesi, että ministerit pitivät aiheellisena työskennellä sen puolesta, että suurten Pohjoismaissa järjestettävien urheilutapahtumien eteen tehtäisiin enemmän yhteisiä hakemuksia. Ministerit katsoivat kuitenkin, että pohjoismaisten urheiluliittojen olisi itse tehtävä asiassa aloite. Lopuksi todettiin, että asiaa voidaan mahdollisesti tarkastella uudelleen.

3.3. Kirjalliset ja suulliset kysymykset

Pohjoismaiden neuvoston jäsenillä ja varajäsenillä on oikeus esittää kirjallisia kysymyksiä hallituksille tai Pohjoismaiden ministerineuvostolle. Kysymyksen aiheena voi olla pohjoismainen yhteistyö yleisesti tai kertomus tai ilmoitus, josta kysymyksen esittäjä haluaa lisätietoa. Kysymyksiä ei voi esittää pelkästään sisäpolitiikkaan liittyvistä asioista. Kysymyksen tulee sisältää lyhyt perustelu, jossa esitetään syy kysymyksen esittämiseen. Kirjallisia kysymyksiä voi tehdä läpi vuoden, ja niihin on annettava ministerin allekirjoittama vastaus viimeistään kuusi viikkoa kysymyksen esittämisestä. Täysistuntojen kyselytunnilla neuvoston jäsenet voivat esittää suullisia kysymyksiä suoraan asianomaisille ministereille.

Kertomusvuonna neuvoston jäsenet esittivät 11 kirjallista kysymystä Pohjoismaiden hallituksille tai Pohjoismaiden ministerineuvostolle. Suomen valtuuskunnan jäsenet olivat allekirjoittajina kuudessa kirjallisessa kysymyksessä.

Edustajat Lulu Ranne, Riikka Purra, Sebastian Tynkkynen ja Vilhelm Junnila osana Vapaa Pohjola -puolueryhmää sekä edustaja Jouni Ovaska keskiryhmästä tekivät kirjalliset kysymykset uusista pohjoismaisista ravitsemussuosituksista. Vapaa Pohjola -puolueryhmän kysymys koski miten ministerineuvosto aikoo käsitellä pohjoismaisiin ravitsemussuosituksiin liittynyttä kritiikkiä sekä ympäristölle ja maaseudulle koituvia vakavia seurauksia. Keskiryhmän edustajat pyysivät lisätietoja suositusten laadintaprosessista, kansainvälisten asiantuntijoiden rekrytoinnista ja lausuntojen käsittelystä ja kantoivat huolta avoimen ja läpinäkyvän prosessin toteutumisesta.

Edustaja Jouni Ovaska oli myös allekirjoittajana keskiryhmän edustajien kysymyksessä, joka koski pohjoismaista koordinoitua tulevan EU-komission työohjelman laadinnassa. Kysymys oli osoitettu Pohjoismaiden hallituksille, ja siinä toivottiin proaktiivisempaa pohjoismaista EU-yhteistyötä eurooppalaisen agendan muotoilemisessa. Samalla tiedusteltiin, millä tavoin Pohjoismaiden hallitukset aikovat työskennellä kesäkuun 2024 EU-vaaleja ajatellen ja osallistua uuden EU-komission työohjelman laatimiseen ja mikä on Pohjoismaiden tärkein viesti tulevalle EU-komissiolle. Kysymyksessä nostettiin myös esille sen merkitys, että Pohjola toimii Euroopassa yhteisenä rintamana.

Edustaja Markku Siponen tiedusteli kahden muun keskiryhmän edustajan kanssa Pohjoismaiden hallitusten kantaa siihen, että lentoyhtiöillä ja muilla matkanjärjestäjillä on poikkeavia käytäntöjä pohjoismaiseen passivapauteen. Kysymyksessä haluttiin tietää, mihin toimenpiteisiin hallitukset aikovat ryhtyä pohjoismaisen passivapauden vahvistamiseksi ja ylläpitämiseksi. Lisäksi kysymyksessä tiedusteltiin, käydäänkö asiasta tällä hetkellä keskusteluja matkailualan kanssa ja milloin passivapaus oletettavasti jälleen vallitsee täydessä mittakaavassa sopimuksen mukaisesti.

Kestävä Pohjola -valiokuntaan kuuluvat suomalaiset edustajat olivat mukana valiokunnan puheenjohtajan nimissä esitetyissä kysymyksissä, jotka koskivat yhteispohjoismaisten ilmastotavoitteiden vahvistamista

sekä vaeltavien lajien suojelua ja luonnon monimuotoisuutta turvaavan kansainvälisen biodiversiteettisopimuksen täytäntöönpanoa ja seuranta.

3.4. Pohjoismaisen yhteistyön budjetti

Pohjoismaisesta budjetista rahoitetaan yhteistyö, jota tehdään Pohjoismaiden ministerineuvostossa ja sen alaisuudessa toimivissa pohjoismaisissa laitoksissa. Pohjoismaiden ministerineuvosto päättää pohjoismaisen yhteistyön kokonaisbudjetista, ja Pohjoismaiden neuvosto hyväksyy sen. Pohjoismaiden neuvostolla on mahdollisuus ehdottaa muutoksia budjetin priorisointeihin sekä vaatia tiettyjen budjettikohtien täsmennystä, jotta se voisi varmistaa varojen oikean kohdentamisen. Itse budjettikehykseen neuvosto ei kuitenkaan voi vaikuttaa. Helsingin sopimuksen mukaan jäsenmaiden hallitukset maksavat vuosittain jäsenmaksun Pohjoismaiden ministerineuvostolle. Maiden maksuosuudet lasketaan jakoperusteen mukaan. Se perustuu maiden osuuteen Pohjoismaiden yhteenlasketusta, kahden viimeisimmän tiedossa olevan vuoden bruttokansantulosta tuotannontekijähintaan. Vuoden 2023 budjetti perustuu vuosiin 2019 ja 2020. Pohjoismaiden ministerineuvoston kertomusvuoden budjetti oli noin 1,04 miljardia Tanskan kruunua (noin 139 miljoonaa euroa). Pohjoismaiden neuvoston omaa hallinnollista budjettia käsitellään kohdassa 6.2.

Pohjoismaiden ministerineuvoston pääsihteeri laatii tulevan vuoden budjettiehdotuksen, josta käydään vuoden aikana vuoropuhelua ja jota käsitellään Pohjoismaiden neuvoston valiokunnissa ja puolueryhmissä. Pohjoismaiden neuvosto ja Pohjoismaiden ministerineuvosto neuvottelevat budjetista täysistuntoon mennessä. Pohjoismaiden ministerineuvoston budjettiehdotusta koskeva mietintö käsitellään täysistunnossa ennen sen lopullista hyväksymistä. Pohjoismaiden neuvostossa budjettityö on puheenjohtajiston vastuulla. Neuvoston presidentti johtaa budjettityötä ja vastaa neuvotteluista ministerineuvoston puheenjohtajamaan kanssa.

Pohjoismaiden neuvostolla ja Pohjoismaiden ministerineuvostolla oli kertomusvuoden keväällä useita poliittisia neuvotteluja vuoden 2024 budjetista. Neuvottelujen pohjalta syntyi 20,5 miljoonan Tanskan kruunun (noin 2,7 miljoonan euron) suuruinen budjettikompromissi, ja siinä olivat etusijalla muun muassa kulttuuriin, koulutukseen, ympäristöön ja ilmastoon liittyvät asiat. Ministerineuvoston vuoden 2024 budjetti hyväksyttiin neuvoston täysistunnossa Oslossa. Istunnossa ministerineuvoston budjetin esitteli Ruotsin yhteistyöministeri Jessika Roswall. Ministerin mukaan tiivis vuoropuhelu Pohjoismaiden neuvoston kanssa visiotyön poliittisten painopisteiden sekä myös budjettiprosessin osalta on keskeistä. Neuvoston edustajat kiittelivät ministerineuvostoa hyvin sujuneista budjettineuvotteluista ja siitä, että neuvosto on viime vuosien aikana saanut lisää vaikutusvaltaa ministerineuvoston budjettiin. Edustajat nostivat kuitenkin esiin huolen ministerineuvoston uusista hakukriteereistä ja niiden vaikutuksista ministerineuvoston ulkopuolisten organisaatioiden saamaan rahoitukseen.

3.5. Pohjoismaiden neuvoston osallistuminen Pohjolan visiotyöhön 2025–2030

Keskustelu Pohjoismaiden ministerineuvoston tulevien vuosien budjetista on suoraan yhteydessä ministerineuvoston visiotyöhön. Pohjoismaiden pääministerit hyväksyivät pohjoismaisen yhteistyön *Visio 2030*:n elokuussa 2019. Vision mukaan Pohjolasta tulee maailman kestävin ja integroitunein alue vuoteen 2030 mennessä. Pohjoismaiden ministerineuvosto pyrkii saavuttamaan vision tavoitteet kolmella strategisella painopistealueella: vihreä Pohjola, kilpailukykyinen Pohjola ja sosiaalisesti kestävä Pohjola. *Visio 2030*:n toimintasuunnitelmassa ensimmäiselle kaudelle 2021–2024 vahvistettiin 12 visiotavoitetta, jotka liittyvät näihin kolmeen strategiseen painopistealueeseen.

Pohjoismaiden yhteistyöministerit hyväksyivät tammikuussa suuntaviivat *Visio 2030*:n uutta ohjelmakautta 2025–2030 koskevalle työlle. Uutta tulevalle kaudelle on, että kaikki ministerineuvoston sektorit laativat myös oman yhteistyöohjelman vuosille 2025–2030. Vision strategiset painopistealueet pysyvät ennallaan ja muodostavat perustan toimintasuunnitelmalle ja yhteistyöohjelmille kaudella 2025–2030. Ministerineuvosto ilmoitti haluavansa valmistella uutta ohjelmakautta koskevat ehdotukset tiiviissä ja varhaisessa yhteistyössä Pohjoismaiden neuvoston kanssa.

Kertomusvuoden teemaistunto oli lähtölaukaus neuvoston osallistamiseksi seuraavan kauden visiotyöhön. Teemaistunnon yhteydessä käytiin erillinen neuvoston presidentin Jorodd Asphjellin johtama keskustelu neuvoston näkemyksistä Pohjolan uudesta visiosta. Islannin presidentti Guðni Th. Jóhannesson käytti tilaisuuden aloituspuheenvuoron, jossa hän korosti pohjoismaisen luottamuksen merkitystä sekä pohjoismaista hyvinvointimallia, joka on tärkeä pohja yhteiskunnissamme. Tunteikkaassa puheessaan hän korosti lisäksi oman kielen merkitystä pohjoismaisessa yhteistyössä.

Islannin yhteistyöministeri Guðmundur Ingi Guðbrandsson alusti yleisesti *Visio 2030*:sta ja uudesta toimintasuunnitelmasta. Hän korosti, että ministerineuvostolle on tärkeää kuulla neuvoston näkemyksiä tulevasta visiosta, ja pyysi näkemyksiä niistä poliittista prioriteeteista, joiden tulisi ohjata pohjoismaista yhteistyötä vuosina 2025–2030. Omassa puheenvuorossaan neuvoston presidentti korosti neuvoston ja ministerineuvoston välistä tiivistä yhteistyötä visiotyössä. Lisäksi hän kertasi Norjan puheenjohtajuusohjelman pääteemat.

Itse keskustelu käytiin vision kolmen strategisen painopistealueen ympärillä. Vihreä Pohjola -teemasta alusti Islannin ympäristö-, energia- ja ilmastoministeri Guðlaugur Þór Þórðarson, kilpailukykyinen Pohjola -teemasta Islannin tiede-, teollisuus- ja innovointiministeri Áslaug Arna Sigurbjörnsdóttir ja sosiaalisesti kestävä Pohjola -teemasta Islannin sosiaali- ja pohjoismaisen yhteistyön ministeri Guðbrandsson. Monet valiokunnat ehdottivat puheenvuoroissaan pohjoismaisen liikennepoliittisen ministerineuvoston perustamista, jota Pohjoismaiden neuvosto on ajanut vuodesta 2018 lähtien. Puheenvuoroissa vaadittiin myös rajaestetyön jatkamista ja lisäpanostuksia rajaesteiden poistamiseen. Myös tasa-arvotyön edistäminen sekä mielenterveysongelmista kärsivien nuorten ja muiden haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien tukeminen toistuivat monissa puheissa.

Neuvoston jäsenten teemaistunnossa tekemiä ehdotuksia käsiteltiin sittemmin puheenjohtajistossa ja valiokunnissa, ja niistä tehdyt päätelmät sekä koonti puheenjohtajiston ja valiokuntien konkreettisista ehdotuksista lähetettiin ministerineuvostolle. Päätelmissä Pohjoismaiden neuvosto korostaa, että *Visio 2030*:n tulee olla Pohjoismaiden neuvoston ja Pohjoismaiden ministerineuvoston muodostaman pohjoismaisen yhteistyön yhteinen visio. Neuvosto korostaa myös, että sitä tulee esitellä pohjoismaalaisille organisaatioiden yhteisenä hankkeena. Lisäksi Pohjoismaiden neuvosto toivoo, että Pohjoismaiden neuvosto, Pohjoismaiden ministerineuvosto ja niiden sihteeristöt tekevät tiivistä ja rakentavaa yhteistyötä tulevan ohjelmakauden aloitteiden parissa. Visiotyö jatkuu vuoden 2024 aikana, ja lopullinen toimintasuunnitelma on määrä käsitellä Pohjoismaiden neuvoston täysistunnossa vuoden 2024 lopussa.

4. Teemaistunto: pohjoismainen energiahuolto levottomina aikoina

Neuvoston parlamentaarikot kokoontuvat kahteen vuotuiseseen istuntoon: teemaistuntoon keväällä ja varsinaiseen täysistuntoon syksyllä. Näissä istunnoissa päätetään niistä asioista, joihin Pohjoismaiden neuvosto haluaa Pohjoismaiden hallitusten ja Pohjoismaiden ministerineuvoston löytävän ratkaisuja.

Kertomusvuoden teemaistunto järjestettiin 14.–15. maaliskuuta Reykjavikissa. Istunnon pääteema oli pohjoismainen energiahuolto turvallisuuspoliittisesti levottomina aikoina, kun Venäjä on hyökännyt Ukrainaan. Teemakeskustelun pohjana oli Pohjoismaisen energiantutkimuksen raportti, joka oli julkaistu juuri ennen istuntoa. Siinä annetaan suosituksia kolmoishaasteesta: miten pohjoismaista energiasektoria voidaan kehittää niin, että se edistää vihreää siirtymää, tukee energian huoltovarmuutta ja mahdollistaa kaikkien maksukyvyllä sopivan hintatason?

Istunnon toisen päivän aiheena oli puolustus ja turvallisuus. Istunnossa käsiteltiin mietintöä jäsenehdotuksesta, jonka aiheena oli Pohjoismaiden tuki Ukrainan jälleenrakentamiseen, sekä mietintöä yhteisestä pohjoismaisesta turvallisuudesta ja puolustuksesta. Myös neuvoston puheenjohtajiston ehdotus Pohjoismaiden neuvoston uudesta kansainvälisestä strategiasta käsiteltiin istunnossa.

Neuvoston parlamentaarikot kävivät myös täysistuntokeskustelun pohjoismaisen yhteistyön visiosta ja uudesta toimintasuunnitelmasta vuosiksi 2025–2030. Tähän teemaan parlamentaarikoita johdatteli Islannin presidentti Guðni Th. Jóhannesson, joka puhui Pohjolan kansojen yhtäläisyyksistä ja eroista sekä siitä, mikä selittää pohjoismaisten yhteiskuntien menestystä nykymaailmassa. Tästä kerrotaan tarkemmin kohdassa 3.5.

4.1. Ajankohtaiskeskustelu pohjoismaisesta energiahuollosta levottomina aikoina

Teemaistunnossa keskusteltiin Pohjolan mahdollisuuksista vastata haasteisiin, joita energiahuoltoon liittyy epävakaina aikoina. Euroopassa on energiakriisi, joka on kaikissa Pohjoismaissa päivänpolttava aihe. Pohjoismaiden neuvoston kertomusvuoden presidentti Jorodd Asphjell muistutti teeman liittyvän Euroopan tilanteeseen ja energiakriisiin ja totesi, että energian huoltovarmuus on tärkeää. Keskustelu aiheesta oli jaettu kahteen osioon. Ensimmäinen osio koostui asiantuntijapuheenvuoroista ja paneelikeskustelusta ja toisessa osiossa avattiin ajankohtaiskeskustelu neuvoston jäsenille.

Ensimmäisessä osiossa alustuspuheenvuorot pitivät Norjan öljy- ja energiaministeri Terje Aasland, Islannin energiaviranomaisen johtaja Halla Hrunn Logadóttir, Pohjoismaisen energiantutkimuksen johtaja Klaus Skytte sekä analyysi- ja konsulttiyritys Rystad Energyn toimitusjohtaja Jarand Rystad. Klaus Skytte esitteli Pohjoismaisen energiantutkimuksen uusimman raportin ja painotti puheenvuorossaan energian huoltovarmuutta sekä ekologisesti ja taloudellisesti kestävää energiaa, ja Halla Hrunn Logadóttir kertoi energiaturvallisuudesta ja Islannin energiatilanteesta. Alustusten jälkeisessä paneelikeskustelussa todettiin, että pohjoismaisen yhteistyön tavoitteena on vahvistaa energian huoltovarmuutta Pohjolassa. Uusiutuvan energian käyttöön tulisi siirtyä nopeammalla aikataululla. Fossiilisten energialähteiden käyttöä tulee vähentää, ja samaan aikaan tulee puolustaa rauhaa ja demokratiaa. Keskusteluun osallistuivat Klaus Skytte, Halla Hrunn Logadóttir sekä Kestävä Pohjola -valiokunnan puheenjohtaja, Norjan edustaja Ola Elvestuen. Keskustelun moderaattorina toimi islantilainen toimittaja Bogi Ágústsson.

Yleiskokouksen ajankohtaiskeskustelun avauspuheenvuoron piti Islannin ympäristö-, energia- ja ilmastoministeri Guðlaugur Þór Þórðarson. Ministeri kertoi Islannin esimerkistä, jossa yleinen hintataso on kohtuullisen korkea mutta energia on edullista verrattuna muihin Pohjoismaihin. Tästä hän kiitti aiempien vuosikymmenten päättäjiä, kun Islanti siirtyi omaan fossiilittomaan energiaan. Tästä huolimatta Islanti käyttää edelleen jonkin verran fossiilisia polttoaineita, ja Islannin hallituksella onkin tavoite saavuttaa hiilineutraalius muun muassa kasvattamalla maan omaa energiajärjestelmää.

Keskusteluissa nousi esiin tavoite tehdä enemmän yhteistyötä maiden välillä ja energiankulutuksen vähentäminen kaikilla aloilla. Pohjolassa on osaamista, tietoa, ja keskinäistä luottamusta, mikä antaa mahdollisuuden luoda kestävä kehitys. Keskustelussa esille nousivat myös lisäpanostusten tarve uusiutuviin energialähteisiin, energiaturvallisuuksien ja energian toimintavarmuuden tärkeys sekä kokemusten jakaminen Pohjoismaiden kesken energian toimintavarmuuden parantamiseksi. Monessa puheenvuorossa tuotiin esiin, että energiahuolto on turvallisuuskysymys ja että Pohjoismaissa tapahtuva vihreä siirtymä ja huoltovarmuus kulkevat käsi kädessä. Myös yhteistyön ja huoltovarmuuden turvallisuuspoliittista merkitystä korostettiin. Nämä teemat tulivat esiin myös Baltian yleiskokouksen ja Benelux-parlamentin edustajien puheenvuoroissa.

4.2. Teemaistunnon muut aiheet

Teemaistunnossa oli myös esillä puolustus- ja turvallisuuspoliittisia teemoja. Istunnossa käsiteltiin kolmea näihin teemoihin liittyvää mietintöä, joista ensimmäinen käsitteli jäsenehdotusta Pohjoismaiden tuesta Ukrainan jälleenrakentamiseen. Toinen mietintö koski jäsenehdotusta yhteispohjoismaisesta turvallisuudesta ja puolustuksesta, ja kolmas käsitteli jäsenehdotusta Pohjoismaiden neuvoston organisaation sopeuttamisesta uuteen turvallisuuspoliittiseen tilanteeseen. Tästä kerrotaan tarkemmin kohdassa 3.1.

Myös neuvoston puheenjohtajiston ehdotus Pohjoismaiden neuvoston uudesta kansainvälisestä strategiasta oli esillä istunnossa. Uuden strategian esitteli puheenjohtajiston jäsen, islantilainen Oddný G. Harðardóttir, joka kertoi puheenjohtajiston alaisesta työryhmästä ja strategian laatimisprosessista. Neuvoston kansainvälisessä strategiassa määritellään neuvoston kansainvälisen työn strategiset pitkän aikavälin tavoitteet sekä työn pääpainopisteet. Puheenjohtajiston edustajan esittelyn jälkeen käytiin vilkas keskustelu aiheesta. Esitystä kannatettiin ja se hyväksyttiin teemaistunnon äänestyksessä yksimielisesti. Strategian tarkempi esittely on kohdassa 8.1. ja strategia löytyy liitteestä 5.

5. Täysistunto: turvallinen, vihreä ja nuori Pohjola

Pohjoismaiden neuvoston 75. istunto pidettiin Norjan suurkäräjillä Oslossa 30. lokakuuta – 2. marraskuuta. Istunnon pääteema oli turvallinen, vihreä ja nuori Pohjola, ja keskustelunaiheita olivat muun muassa Pohjoismaat Natossa, vihreän siirtymän nopeuttaminen ja nuorten osallistuminen demokratiaan. Vieraspuhujana istunnossa oli Naton pääsihteeri Jens Stoltenberg, jonka puhe käsitteli Natoa ja Pohjolaa uudessa turvallisuuspoliittisessa tilanteessa. Turvallisuutta ja turvallisuuspolitiikkaa käsiteltiin myös pohjoismaisessa huippukokouksessa, johon osallistuivat Pohjoismaiden pääministerit, itsehallintoalueiden hallitusten päämiehet ja Pohjoismaiden neuvoston jäsenet. Gazan humanitaarinen tilanne oli vahvasti esillä sekä huippukokouksessa että keskustelussa Stoltenbergin kanssa. Istunnossa kuultiin myös Pohjoismaiden ulkoministerien ja puolustusministerien selonteot.

5.1. Naton pääsihteeri Jens Stoltenberg istunnon vieraspuhujana

Kertomusvuoden täysistunnon puhujavieras, Naton pääsihteeri Jens Stoltenberg, kertoi olevansa vakaa pohjoismaisen yhteistyön kannattaja. Stoltenberg totesi puolustus- ja turvallisuuspolitiikan olleen ainoa alue, jolla Pohjoismaiden neuvostolla ei ole historiallisesti ollut roolia. Nyt tilanne on muuttunut, kun Suomen, ja pian myös Ruotsin, liittymisen myötä kaikki Pohjoismaat ovat saman puolustusliiton jäseniä. Tämä on hyvä asia alati epävakaaammassa turvallisuusympäristössä.

Stoltenberg tähdensi, että Gazan konfliktia Lähi-Idässä ei saa päästää eskaloitumaan laajemmaksi sodaksi alueella. Sotatoimet eivät myöskään saa johtaa Ukrainan tuen vähenemiseen. Stoltenbergin mukaan talven lähestyessä on odotettavissa uusia Venäjän hyökkäyksiä energiatoimituksia ja muuta Ukrainan kriittistä infrastruktuuria vastaan. Rauhan saavuttaminen Ukrainassa edellyttää Ukrainan vahvempaa aseistamista. Puolustautumisen lopettaminen tarkoittaisi Ukrainan miehitystä. Stoltenberg painotti, että mitä vahvempi Ukraina on taistelukentällä, sitä vahvempi se on neuvottelupöydässä. Kun sota päättyy, on varmistettava, ettei historia toista itseään ja ettei Venäjä jatka Ukrainan valtaamista. Kaikki Nato-maat ovat Stoltenbergin mukaan yhtä mieltä siitä, että Ukrainasta tulee Naton jäsen.

Sijoittaminen Ukrainan turvallisuuteen on myös sijoitus omaan turvallisuuteemme. Samalla se lähettää oikeanlaisen viestin muille autoritaarisille johtajille. Stoltenberg totesi, että erityisesti Kiina seuraa tilannetta tarkasti ja se, mitä tapahtuu Euroopassa tänään, voi tapahtua Itä-Aasiassa huomenna. Kiina ei ole vihollinen, mutta se on kasvava haaste turvallisuudelle. Stoltenberg myös varoitti liiasta Kiina-riippuvuudesta muun muassa akkujen ja aurinkopaneelien valmistuksessa sekä harvinaisten maamineraalien hankinnassa. Puheenvuoronsa lopuksi Stoltenberg muistutti Pohjolan omasta polusta keskinäisistä sodista rauhaan ja ystävyyteen, josta Pohjoismaiden neuvosto on hienoimpia osoituksia.

5.2. Pohjoismaiden pääministerien ja hallitusten päämiesten huippukokous

Turvallisuus ja turvallisuuspolitiikka olivat asialistan kärjessä Pohjoismaiden huippukokouksessa, johon osallistuivat Pohjoismaiden pääministerit, itsehallintoalueiden hallitusten päämiehet ja Pohjoismaiden neuvoston jäsenet. Suomen, ja pian myös Ruotsin, Nato-jäsenyyden nähtiin tuovan lisää vakautta ja turvaa Pohjolaan. Suomen pääministeri Petteri Orpo nosti puheenvuorossaan esille Pohjolan kriisivarautumisen ja resilienssin vahvistamisen. Konkreettisena tavoitteena Orpo esitti pohjoismaisen

huoltovarmuusverkoston luomista. Orpo mainitsi myös uusiin puhtaisiin energiaratkaisuihin sijoittamisen sekä lasten ja nuorten hyvinvoinnin.

Gazan humanitaarinen tilanne oli vahvasti esillä huippukokouksessa, ja pääministereiltä tiedusteltiin, miksi kaikista Pohjoismaista ainoastaan Norja hyväksyi YK:n päätöslauselman Gazan humanitaarisen tulitauon puolesta. Vastauksissa kuultiin, että päätöslauselma ei EU-maiden enemmistön mukaan ollut tasapainoinen. Pääministerit kuitenkin korostivat humanitaarisen avun perille saamisen sekä kahden valtion ratkaisun tärkeyttä.

Yhteiskuntien turvallisuuteen ja rajat ylittävän rikollisuuden torjuntaan liittyen Ruotsin vakava tilanne nostettiin esille kysymyksissä. Pääministerit vakuuttivat yhteistyöhalukkuutta ongelman torjumiseksi ja rajaamiseksi. Itsehallintoalueiden hallitusten päämiesten puheenvuoroissa nousivat vahvasti esille vaatimukset tasavertaisesta asemasta Pohjoismaiden rinnalla Pohjoismaiden neuvostossa.

5.3. Ulkoministerien selonteot

Ulkoministerien selonteot aloitti Islannin ulkoministeri Bjarni Benediktsson luomalla katsauksen turvallisuusympäristön muutokseen, jossa keskeinen asia on Ukrainan sota ja Ukrainan tukeminen sen puolustautuessa Venäjää vastaan. Suomen, ja pian myös Ruotsin, Nato-jäsenyys edesauttaa Pohjolan puolustusta. Benediktsson käsitteli myös Arktisen alueen turvallisuutta ja Afganistanin humanitaarista tilannetta. Israelin ja Hamasin välisessä konfliktissa tulee noudattaa kansainvälistä lainsäädäntöä, ja alueelle pitäisi saada aikaan tulitauko, jotta alueelle voidaan toimittaa humanitääristä apua. Suomen ulkoministeri Elina Valtonen sanoi puheessaan niin ikään Suomen ja Ruotsin Nato-jäsenyyksien vahvistavan entisestään mahdollisuuksia tiiviimpään pohjoismaiseen yhteistyöhön. Ruotsin ulkoministeri Tobias Billström korosti pohjoismaisen yhteistyön olevan tärkeää, jotta Pohjolassa voidaan vastata yhteisiin haasteisiin.

Ulkoministerien puheenvuoroihin esitetyissä vastauspuheenvuoroissa mainittiin useaan kertaan Israelin ja Gazan tilanne ja vaadittiin vastauksia siihen, miten Pohjoismaat voivat edesauttaa rauhan löytymistä konfliktiin. Muita teemoja olivat Ukrainan sodan ympäristövaikutukset, Venäjän harjoittama luonnonsurma (engl. *ecocide*), ongelmat Arktisen alueen yhteistyössä Venäjän kanssa sodan myötä, Pohjolan ydinasepolitiikka ja Grönlannin haavoittuvainen asema merenalaisten tietoliikennekaapelien risteyskohdassa.

5.4. Puolustusministerien selonteot

Puolustusministereistä oli ensin äänessä Ruotsin puolustusministeri Pål Jonson, joka käsitteli Pohjolan turvallisuustilanteen muutosta Venäjän Ukrainaan helmikuussa 2022 aloittaman hyökkäyssodan vuoksi. Jonsonin mukaan elämme historiallista aikaa pohjoismaisen puolustusyhteistyön kannalta. Jonson kertoi myös lyhyesti Ruotsin puheenjohtajuuskauden prioriteeteista Nordefco-puolustusyhteistyössä. Norjan puolustusministeri Bjørn Arild Gram totesi niin ikään Pohjoismaiden olevan tienhaarassa puolustus- ja turvallisuusyhteistyön suhteen. Islannin ulkoministeri Bjarni Benediktsson kiitti puheenvuorossaan Ruotsia Nordefcon puheenjohtajuudesta ja totesi Nordefcon olevan arvokas yhteistyöalusta.

Vastauspuheenvuoroissa puolustusministereiltä kysyttiin muun muassa pohjoismaisen siviilikriisivalmiuden yhteistyöverkoston kehittämisestä ja mahdollisuudesta Pohjoismaiden yhteisiin hätävarastoihin. Muut kysymykset liittyivät Nato-jäsenyyden aiheuttamiin logistisiin muutoksiin Ruotsissa, puolustusmateriaalin toimittamiseen Ukrainaan, puolustusmateriaalin riittävyyteen kansallisiin tarpeisiin sekä pohjoismaiseen ydinasepolitiikkaan. Kysymyksissä huomioitiin myös Gazan tilanne ja se, että Pohjoismaat olivat erimielisiä äänestäessään YK:n päätöslauselmasta. Suomen asekauppaa Israelin kanssa kritisoitiin.

5.5. Yhteistyöministerien selonteot ja kyselytunti

Pohjoismaiden ministerineuvoston puheenjohtajana toimi kertomusvuonna Islanti. Maan yhteistyöministeri Guðmundur Ingi Guðbrandsson sanoi, että vuosi jää historiaan merkittävien globaalien haasteiden vuoksi. Aiempaa tiiviimpi yhteistyö on hänestä kuitenkin osoitus siitä, että pohjoismaiset arvot eli roolimme ja suhteemme ulkomaailmaan ovat tärkeämpiä kuin koskaan ennen. Tanskan yhteistyöministeri Louise Schack Elholm arvioi, että ministerineuvosto saavutti useimmat tavoitteistaan. Samalla kun rajat ylittävä yhteistyö on tuonut kouriintuntuvia tuloksia, olivat rajaesteet kuitenkin edelleen yksi keskeisimmistä asioista, joihin parlamentaarikot peräsivät vastuuministereiltä aktiivisempia toimenpiteitä. Färsaarten yhteistyöministeri Bjarni Kárasen Petersen muistutti puheenvuorossaan, että maa on jo 45 vuoden ajan toivonut itsenäisempää roolia pohjoismaisessa yhteistyössä ja tavoittelee sitä edelleen.

Ruotsin yhteistyöministeri Jessika Roswall korosti, kuinka tärkeää on syventää yhteistyötä, asettaa tavoitteet tärkeysjärjestykseen ja panostaa resursseja entistä tiiviimpään pohjoismaiseen yhteistyöhön. Kun Ruotsi toimii vuonna 2024 ministerineuvoston puheenjohtajana, se keskittyy yhtenäistämään Pohjoismaiden aluetta ja purkamaan rajaesteitä, sillä kasvun ja kilpailukyvyyn vuoksi on ehdottoman tärkeää helpottaa työskentelyä ja yritystoimintaa toisissa Pohjoismaissa. Ahvenanmaan yhteistyöministeri Annette Holmberg-Jansson totesi, että myös muuttamista Pohjoismaiden välillä pitäisi helpottaa niin, että päästäisiin eroon hankalasta byrokratiasta ja monimutkaisista verotuskäytännöistä.

Norjan yhteistyöministeri Anne Beathe Kristiansen painotti, että nuoret pitää ottaa mukaan toteuttamaan *Visio 2030*:n suunnitelmia, sillä nuoret ovat niitä, jotka kehittävät tulevaisuudessa uusia innovatiivisia ratkaisuja. Pohjoismaiden neuvoston puheenjohtajistoa edustanut Helge Orten peräänkuulutti, että Pohjoismaiden hallitusten tulee varmistaa, että vihreää siirtymää varten riittää tarpeeksi puhdasta energiaa. Myös hän muistutti, että rajaesteitä tulee purkaa.

Yhteistyöministerit esittelivät istunnossa erillisen rajaesteselonteon, jonka sisältöä kuvataan tarkemmin luvussa 7. Rajaestekysymykset hallitsivat kuitenkin jo yhteistyöministerien kyselytuntia, jossa Pohjoismaiden neuvoston edustajat nostivat esiin muun muassa, miten voitaisiin toteuttaa yhteispohjoismainen matkalippu, miten tärkeää on muistaa rajaestetyö jo lainsäädännön kansallisessa laatimisvaiheessa ja miten pohjoismaiset viranomaiset voisivat vaihtaa tehokkaasti tietoja, sekä erityisesti, miten toteutetaan sähköisen tunnistautumisen (eID) tekniset vaatimukset. Edustajat kysyivät ministereiltä myös kulttuuriyhteistyön budjettileikkauksista, Helsingin sopimuksen päivittämisestä, miten vihreää siirtymää toteutetaan liikenne- ja infrastruktuurihankkeissa, millaisella perhepolitiikalla Pohjoismaat vastaavat syntyvyyksilukujen muutoksiin sekä millainen osajapula meillä on ja millaista ammattikoulutusyhteistyötä sen eteen tehdään.

5.6. Istunnon kansainväliset vieraat

Pohjoismaiden neuvosto tekee perinteisesti laaja-alaista yhteistyötä keskeisten alueellisten parlamentaaristen sisarjärjestöjen kanssa. Myös kertomusvuoden täysistunnon kansainvälinen vieraslista oli laaja. Istunnon vieraat korostivat puheenvuoroissaan, miten tärkeää on puolustaa alueellista turvallisuutta.

Yhdistyneen kuningaskunnan alahuoneen varapuhemies Eleanor Laing katsoi, että Itämeren alueen turvallisuustilannetta parantavat erityisesti Suomen ja Ruotsin Nato-jäsenyydet. Skotlannin parlamentin varapuhemies Annabelle Ewing korosti yhtäläisyyksiä Skotlannin ja Pohjoismaiden historiassa, kulttuurissa ja kansainvälisessä suuntautumisessa ja toivoi, että alueiden yhteyksiä voitaisiin tiivistää. Yhteisistä teemoista hän nosti esille kiertotalouden ja kalastusteollisuuden.

Baltian maiden yleiskokouksen ja Itämeren parlamentaarikkokonferenssin edustajat nostivat esille, kuinka tärkeitä varautuminen, huoltovarmuus ja energiaturvallisuus ovat nyt, kun turvallisuustilanne Itämeren alueella on kiristynyt. He korostivat yhtenäistä Venäjä-politiikkaa, koska alueen rauha ja vakaus riippuvat

nyt siitä. Etyjin edustaja Margareta Cederfelt totesi, että arktisten alueiden geopoliittinen merkitys kasvaa. Lisäksi hän korosti, että demokratian kannalta on tärkeää saada myös nuoret osallistumaan päätöksentekoon.

5.6.1. Istunnon kansainvälisten vieraiden seminaari tekoälyn vaikutuksesta geopolitiikkaan

Kansainvälisten vieraiden seminaariin osallistuivat kaikki täysistuntoon kutsutut parlamentaariset vieraat sekä neuvoston puheenjohtajisto ja valiokuntien puheenjohtajat. Seminaarin teemana oli tekoälyn vaikutukset geopolitiikkaan. Vauhdilla yleistynyt tekoälyteknologia herättää useita kysymyksiä. Pelkona on, että demokraattinen keskustelu kapenee ja toisaalta yksityisyys tai omistusoikeudet voivat hämärtyä. Koska geopoliittinen tilanne on tällä hetkellä jännittynyt ja tekoälyä voidaan käyttää myös strategisiin ja sotilaallisiin tarkoituksiin, syntyy erityisesti avoimille demokraattisille yhteiskunnille helposti monenlaisia uusia haasteita.

Norjan ulkopoliittisen instituutin (NUPI) asiantuntija Lars Gjesvik alusti keskustelun, miten suurvaltakilpailu vaikuttaa siihen, miten suhtautua tekoälyyn. Keskustelussa esille nousi muun muassa se, miten hallitukset ja alueelliset organisaatiot voisivat vaikuttaa sellaisiin uusiin teknologioihin, jotka aiheuttavat yhteiskunnallis-poliittisia muutoksia, jotka muokkaavat alueiden geopoliittisia asetelmia aiempaa syvällisemmin.

5.7. Puheenjohtajiston tapaamiset istunnon yhteydessä

Pohjoismaiden neuvoston puheenjohtajisto tapasi pohjoismaisia ministereitä erillisissä kokouksissa täysistunnon yhteydessä.

Puheenjohtajiston ja Islannin pääministeri Katrín Jakobsdóttirin tapaamisen pääteemana oli nuorten demokraattinen osallistuminen sekä Pohjoismaiden meri- ja ilmastoyhteistyö. Puheenjohtajiston ja Pohjoismaiden ulkoministereiden tapaamisessa käsiteltiin kuinka globaalia polarisoitumista voidaan torjua pohjoismaisen yhteistyön kautta, tukea Ukrainan jälleenrakennukselle sekä Valko-Venäjän opiskelijoiden tukemista vaihto-opiskeluohjelmalla.

Puheenjohtajiston kokouksessa pohjoismaisten yhteistyöministerien kanssa keskusteltiin Pohjoismaisen ministerineuvoston *Visio 2030*:sta, tämän toimintasuunnitelmasta vuodesta 2025 eteenpäin sekä Pohjoismaisen yhteistyön budjetista vuosille 2025–2030.

Suomen valtuuskunnasta ministereiden tapaamisiin osallistuivat puheenjohtajiston jäsenet, edustajat Kim Berg, Juho Eerola ja Jouni Ovaska.

Pohjoismaiden neuvoston puheenjohtajistolla oli istunnossa myös erillinen tapaaminen Länsi-Pohjolan neuvoston valtuuskunnan kanssa.

5.8. Tulevat puheenjohtajuusohjelmat

Pohjoismaiden neuvoston vuoden 2024 puheenjohtajamaa on Islanti. Syksyisin pidettävässä täysistunnossa valitaan neuvoston presidentti, varapresidentti sekä puheenjohtajiston ja valiokuntien jäsenet seuraavaksi kalenterivuodeksi. Kertomusvuoden täysistunto valitsi Pohjoismaiden neuvoston vuoden 2024 presidentiksi konservatiiviryhmää edustavan Bryndís Haraldsdóttirin. Neuvoston varapresidentiksi valittiin sosiaalidemokraattisen ryhmän Oddný G. Harðardóttir. Samalla päätettiin, että Pohjoismaiden neuvoston 76. istunto järjestetään Reykjavikissa.

Islannin puheenjohtajuuskaudella keskiössä ovat arktisen alueen rauha ja turvallisuus. Puheenjohtajuusohjelmassa todetaan, että Pohjolan tulee pyrkiä siihen, että strategisesti tärkeällä arktisella alueella ei edelleenkään synny sotilaallisia jännitteitä. Lisäksi pitää edistää rauhanomaista yhteistyötä kansainvälisillä foorumeilla. Islannin puheenjohtajuusohjelman pääotsikko ”Rauha ja turvallisuus arktisella alueella” viittaa tarpeeseen vaalia Pohjoismaiden ja niiden arktisten liittolaisten turvallisuutta. Samalla pitää vähentää alueen jännitteitä ja keskittyä entistä enemmän rauhanomaisiin

ratkaisuihin. Arktisella alueella tarvitaan uutta turvallisuuspoliittista visiota. Sana ”turvallisuus” viittaa etenkin arktisen alueen asukkaiden näkökulmasta myös Pohjoismaiden hyvinvoinnin ja tulevaisuuden muihin osa-alueisiin. Pohjoismaiden tulee huomioida marginaali- ja vähemmistöryhmien tilanne ja löytää keinoja tukea näitä ryhmiä ja vahvistaa siinä yhteistyötä yli rajojen. Fokuksessa ovat näiden ryhmien mahdollisuudet elää hyvää elämää varsinkin Pohjoismaiden harvaan asutuilla alueilla. Puheenjohtajuusohjelman muut teemat keskittyvät informaatioympäristön epäjärjestykseen ja mediaan sekä ympäristö- ja ilmastokysymyksiin.

Kun neuvoston tuleva presidentti esitteli Islannin vuoden 2024 puheenjohtajuusohjelman prioriteetit ja toimenpiteet, hän myös korosti, miten tärkeitä Pohjoismaiden omat kielet ovat. Islannin puheenjohtajuuskaudella pureudutaan siihen, miten muita kuin skandinaavisia kieliä äidinkielenään puhuvat voisivat osallistua pohjoismaiseen yhteistyöhön nykyistä tasa-arvoisemmin.

Pohjoismaiden ministerineuvoston vuoden 2024 puheenjohtajamaa on Ruotsi. Ruotsin pääministeri Ulf Kristersson esitteli täysistunnossa puheenjohtajuuskauden ohjelman, joka kulkee nimellä ”Turvallisempi, vihreämpi ja vapaampi Pohjola”. Ohjelman kolme teemaa noudattavat Pohjoismaiden ministerineuvoston vision painotuksia: vihreä Pohjola, kilpailukykyinen Pohjola sekä sosiaalisesti kestävä Pohjola. Ruotsi edistää visiota Pohjolasta maailman kestävämpänä ja integroituneimpana alueena, ja erityisesti tavoitteena on poistaa Pohjoismaiden rajaesteitä.

6. Työ Pohjoismaiden neuvostossa kertomusvuoden aikana

Pohjoismaiden neuvoston edustajat tekevät konkreettista poliittista yhteistyötä ensisijaisesti neuvoston puheenjohtajistossa ja neljässä valiokunnassa. Neuvosto järjestää kalenterivuoden aikana viisi rinnakkaista puheenjohtajiston ja valiokuntien kokousta. Lisäksi puheenjohtajisto pitää kuudennen kokouksen vuoden lopussa. Kaikki neuvoston varsinaiset jäsenet kuuluvat joko puheenjohtajistoon tai yhteen valiokuntaan. Suomen valtuuskunnan jäsenten jakautuminen eri toimielimiin kertomusvuoden aikana löytyy liitteistä 1 ja 2.

6.1. Norjan puheenjohtajuusvuosi

Pohjoismaiden neuvoston puheenjohtajuus kiertää vuosittain jäsenmaiden välillä, ja neuvoston täysistunto pidetään aina siinä maassa, jolla puheenjohtajuus on. Puheenjohtajamaa laatii puheenjohtajuuskauden ohjelman, jonka tarkoituksena on nostaa esiin vuoden tärkeimpiä kohteita neuvoston työssä ja pohjoismaisessa yhteistyössä. Neuvoston työtä johtavat puheenjohtajuusmaasta valitut presidentti ja varapresidentti. Presidentin tehtävänä on johtaa puheenjohtajiston kokouksia sekä huolehtia siitä, että puheenjohtajiston toimintasuunnitelma on ajan tasalla ja että yhteyksiä kansallisiin parlamentteihin, lähialueisiin ja tärkeisiin kansainvälisiin järjestöihin hoidetaan mahdollisimman hyvin. Presidentti myös edustaa neuvostoa eri tilaisuuksissa niin Pohjoismaissa kuin kansainvälisestikin. Jos hän on poissa, hänen sijaisenaan toimii varapresidentti.

Kertomusvuonna Pohjoismaiden neuvoston puheenjohtajamaana toimi Norja. Neuvoston presidenttinä työskenteli Norjan valtuuskunnan puheenjohtaja Jorodd Asphjell, ja varapresidentti oli valtuuskunnan varapuheenjohtaja Helge Orten. Norjan puheenjohtajuuskauden painopistealueet olivat turvallinen Pohjola, vihreä Pohjola ja nuori Pohjola, ja kaudella priorisoitiin erityisesti turvallisuus- ja valmiusyhteistyötä, vihreitä energia- ja liikenneratkaisuja sekä Pohjoismaiden nuorten osallistumista yhteistyöhön.

Norjan puheenjohtajuusohjelman läpäisevänä teemana oli uusi turvallisuuspoliittinen tilanne. Huomio kohdistui siihen, että Pohjoismaiden on tarpeen lisätä puolustusyhteistyötä. Puheenjohtajuusohjelman tärkeitä teemoja olivat myös energiakriisi ja meneillään oleva ilmastokriisi sekä näistä johtuva tarve panostaa uusiutuvaan energiaan. Turvallisen ja vihreän Pohjolan lisäksi Norja korosti kaudellaan, miten

tärkeää on lisätä nuorten poliittista ja yhteiskunnallista osallisuutta. Pohjoismailla on pitkät perinteet lasten ja nuorten osallistamisessa. Tavoitteena oli vahvistaa panostusta lapsiin ja nuoriin sekä heidän yhteiskunnalliseen osallistumiseensa.

6.2. Pohjoismaiden neuvoston budjetti

Pohjoismaiden neuvoston oma budjetti on huomattavasti pienempi kuin Pohjoismaiden ministerineuvoston budjetti. Se on hallinnollinen budjetti, josta maksetaan muun muassa puoluerahat, valiokuntien työ, kokous- ja matkakustannukset, tulkkaus ja kääntäminen, julkaisut sekä neuvoston sihteeristön hallintokustannukset henkilöstökuluineen. Pohjoismaiden neuvoston kertomusvuoden budjetti oli lähes 40 miljoonaa Tanskan kruunua (noin 5,4 miljoonaa euroa). Neuvoston budjetin vahvistaa vuosittain puheenjohtajisto.

Neuvoston viisi kansallista parlamenttia maksavat jäsenmaksua Pohjoismaiden neuvostolle bruttokansantuloon pohjautuvan jakoperusteen mukaan. Suomen eduskunnan jäsenmaksu on noin 845 000 euroa vuodessa, minkä lisäksi eduskunta isännöi vuosittain paria kolmea neuvoston kokousta. Viiden vuoden välein eduskunta järjestää neuvoston täysistunnon ja palkintojenjakotilaisuuden ja vastaa niiden järjestelykustannuksista. Neuvoston talouteen kohdistuu paineita, koska muun muassa matkakulut ja tulkkaus- ja käännöskulut ovat nousseet ja neuvoston sihteeristöön on perustettu uusia virkoja.

Kansallisten parlamenttien jäsenmaksu Itämeren parlamentaarikkokonferenssille (BSPC) on tähän asti kanavoitu Pohjoismaiden neuvoston kautta budjettiteknisistä syistä. Kertomusvuonna Pohjoismaiden neuvosto teki päätöksen, että se erottaa BSPC:n ja Pohjoismaiden neuvoston jäsenmaksut toisistaan. Siksi Suomen eduskunnan maksama jäsenmaksu Pohjoismaiden neuvostolle pienenee. Pohjoismaiden parlamenttien pääsihteerit lähettivät aiheesta kirjeen sekä Pohjoismaiden neuvostolle, että BSPC:lle.

6.3. Puheenjohtajisto

Pohjoismaiden neuvoston poliittinen johto eli puheenjohtajisto vastaa yleisistä poliittisista kysymyksistä, budjetista ja työsuunnitelmasta sekä parlamentaarisesta yhteistyöstä ulko- ja turvallisuuspolitiikassa.

Neuvosto käsittelee yhä enemmän ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittisia kysymyksiä. Neuvoston puheenjohtajisto vastaa kansainvälisistä suhteista ja nimeää neuvoston jäseniä kansainvälisiin raportointitehtäviin. Kansainvälisessä yhteistyössä neuvosto keskittyy erityisesti lähialueisiin, joita ovat Itämeren alue, arktinen alue, naapurimaamme ja Eurooppa. Neuvosto tekee tiivistä yhteistyötä monien alueellisten ja kansainvälisten parlamentaaristen järjestöjen kanssa, joista tärkeimpiä ovat Baltian yleiskokous, Itämeren parlamentaarikkokonferenssi (BSPC), Euroopan parlamentti, arktisen alueen parlamentaarikkokonferenssi (CPAR), Länsi-Pohjolan neuvosto ja Benelux-parlamentti. Kevään teemaistunnossa Reykjavikissa hyväksyttiin Pohjoismaiden neuvoston uusi kansainvälinen strategia. Strategian tarkempi esittely on kohdassa 8.1. ja strategia löytyy liitteestä 5.

Puheenjohtajisto keskusteli kertomusvuoden aikana tiiviisti pohjoismaisesta puolustus- ja siviilivalmiusyhteistyöstä. Puheenjohtajiston kesäkuun kokouksessa Norjan Trondheimissa teemana oli Norjan puheenjohtajuusohjelman mukaisesti turvallinen Pohjola. Kesäkokouksen ohjelmaan kuuluivat vierailut Norjan puolustusvoimien Frigårdin varastolle sekä Ørlandin hävittäjä tukikohtaan.

Pohjoismaiden neuvoston ulkopoliittista agenda on hallinnut Ukraina sen jälkeen, kun Venäjä aloitti hyökkäyssotansa helmikuussa 2022. Neuvosto on tuominnut Venäjän toimet jyrkästi ja ilmaissut täyden tukensa Ukrainalle. Yhteydet Venäjän ja Valko-Venäjän hallintoon on jäädytetty, mutta on pidetty tärkeänä, että yhteydet oppositioon säilytetään.

Neuvosto on jo vuosien ajan ollut huolissaan Valko-Venäjän ihmisoikeuksista ja sananvapaudesta. Neuvostolla on pitkään ollut yhteyksiä venäläisiin ja valkovenäläisiin toimijoihin, ja se on tavannut Valko-Venäjän oppositiota ja kansalaisjärjestöjä vuosittain jo vuodesta 2007 lähtien. Puheenjohtajiston Valko-

Venäjä-raportoiija, edustaja Kim Berg osallistui Euroopan neuvoston Valko-Venäjä-seminaariin Helsingissä tammikuussa 2024.

6.4. Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa

Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa -valiokunta työskentelee kulttuuri-, koulutus- ja tutkimusasioiden sekä kieliyhteistyö- ja digitalisaatiokysymysten parissa. Valiokunnan toimialaan kuuluvat myös kansalaisyhteiskunnan ja vapaaehtoistyön asema kulttuuri- ja koulutusasioissa sekä liikunta- ja ulkoilukysymykset.

Kulttuuri-, sekä koulutus- ja tutkimusyhteistyön budjetit on leikattu Pohjoismaissa rajusti vuodesta 2021 lähtien, minkä vaikutukset ovat työllistäneet valiokuntaa. Kulttuurista ja koulutuksesta vastaavien ministerineuvostojen budjetit on leikattu noin 20 prosentilla viimeisen neljän vuoden aikana. Kertomusvuonna valiokunta kiinnitti erityistä huomiota Pohjoismaiden ministerineuvoston budjettiesitykseen vuodelle 2024 ja pyrki varmistamaan, ettei lisäsäästöjä toteuteta.

Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa -valiokunta on pyrkinyt Kasvu ja kehitys Pohjolassa -valiokunnan kanssa löytämään keinoja, miten lisätä ammatillisen koulutuksen houkuttelevuutta Pohjoismaissa. Eri puolilla Pohjolaa on jo nyt pulaa ammattikoulutetusta työvoimasta, ja haasteet vain kasvavat, mikäli kehitys jatkuu tämänkaltaisena. Yhteistyön tuloksena julkaistiin syksyllä 2022 raportti ”Houkuttelevat ammatilliset koulutukset Pohjoismaissa”, minkä jälkeen kertomusvuoden maaliskuussa järjestettiin Haaparannalla ja Ylitorniolle konferenssi ammattikoulutetun työvoiman saatavuudesta. Saatujen kokemusten pohjalta valiokunta teki ministerineuvostolle suosituksen ammatillisten koulutusten pohjoismaisen komitean perustamisesta, jossa työmarkkinaosapuolet sekä ammatillisen koulutuksen ja nuorisojärjestöjen edustajat kokoontuisivat ministerineuvoston johdolla kerran tai kahdesti vuodessa keskustelemaan siitä, mitä aloitteita ja tutkimuksia kannattaisi toteuttaa.

Valiokunta edisti kertomusvuoden aikana pohjoismaista yhteistyötä ydinvoima-alalla. Tavoitteena on perustaa pohjoismainen ydinvoimaosaamisen keskus, joka tarjoaisi koulutusta ydinvoiman käytöstäpoistoon sekä jakaisi osaamista koko Pohjolassa. Valiokunta seurasi myös, miten ministerineuvosto päivitti tulevaa pohjoismaista kielipoliittista julistusta. Se kommentoi erityisesti sitä, miten pohjoismaiset kielet voidaan säilyttää tieteellisinä kielinä yliopistoissa, millainen merkitys pohjoismaisilla kielillä on kulttuurin ylläpitäjinä sekä millaisia mahdollisuuksia kieliteknologian kehitys meille tarjoaa. Ministerineuvo esittelee päivitetyn kielipoliittisen julistuksen neuvoston teemaistunnossa huhtikuussa 2024. Lisäksi valiokunta on etsinyt keinoja lisätä ja helpottaa opiskelijoiden liikkuvuutta Pohjoismaiden välillä. Se on myös edistänyt pohjoismaisen ulkoilustrategian laatimista sekä pohjoismaisia pyhiinvaellusreittejä koskevaa yhteistyötä.

6.5. Hyvinvointi Pohjolassa

Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunta keskittyy työssään pohjoismaiseen hyvinvointimalliin. Sosiaali- ja terveyspolitiikan lisäksi valiokunnan toimialaan kuuluvat haavoittuvassa asemassa olevat lapset ja nuoret, mielenterveys, toimintarajotteet sekä päihteet ja niiden väärinkäyttö. Valiokunnan asialistalla ovat myös tasa-arvoasiat, LGBTI-ihmisten oikeudet sekä demokratia ja yleiset ihmisoikeusasiat. Muita aihepiirejä ovat pakolaiset, maahanmuutto, kotouttaminen, asuntopolitiikka, digitaaliset hyvinvointiratkaisut sekä alkuperäiskansojen olot Pohjoismaissa.

Valiokunta pyrki kertomusvuonna edistämään työmarkkinoilla ja yhteiskunnassa tasa-arvoa ja sosiaalista kestävyyttä, joihin sisältyy muun muassa samapalkkaisuus ja yleinen tasa-arvo työmarkkinoilla, miesten naisiin kohdistama väkivalta ja lähisuhdesurmat sekä digitalisaatio ja digitaalisen eriarvoisuuden ja syrjäytymisen riski. Valiokunnasta lähtöisin olevassa suosituksessa vaaditaan Pohjoismaiden ministerineuvostoa vahvistamaan toimia, joilla torjutaan parisuhdetappoja ja lähisuhdeväkivaltaa. Käytännössä Pohjoismaiden tulisi sopia yhtenäisistä määritelmistä ja tilastointikäytännöistä.

Valiokunta kantoi myös huolta erityisen haavoittuvassa asemassa olevista lapsista ja nuorista. Se seurasi Pohjoismaiden ministerineuvoston toimia, joilla pyrittiin vähentämään pysyvästi köyhyysrajan alapuolella elävien lasten ja nuorten määrää Pohjoismaissa. Työn tuloksena hyväksyttiin suositus lasten ja nuorten mielenterveysongelmien arviointi- ja hoitotakuusta. Valiokunnan kesäkokouksessa Grönlannissa käsiteltiin tarkemmin juuri haavoittuvassa asemassa olevia lapsia ja nuoria sekä itsemurhia, mielenterveyden haasteita ja alkuperäiskansojen elinoloja ja tasa-arvoa.

Valiokunta jatkoi monivuotista työtään antibioottiresistenssin torjumisessa ja pyrki edistämään lääkkeiden yhteishankintoja Pohjoismaissa. Se järjesti joulukuussa webinaarin, jonka aiheena oli tulevaisuuden vanhuspolitiikka Pohjolassa. Webinaarin kautta pyrittiin välittämään tietoa ja ajatuksia kestävästä ja osallistavasta vanhuspolitiikasta, jota valiokunta haluaa nostaa keskusteluun vuoden 2024 aikana.

6.6. Kestävä Pohjola

Kestävä Pohjola -valiokunta käsittelee aiheita, jotka liittyvät ilmastoon, ympäristön- ja luonnonsuojeluun sekä luonnonvaroihin. Valiokunnan toimialaan kuuluvat myös kuluttajan oikeudet, ydinturvallisuus, maatalous- ja elintarvikepolitiikka sekä kestävä kehitys.

Yksi keskeisistä politiikan alueista kertomusvuonna oli kiertotalous. Valiokunta käsitteli muun muassa ruokahävikkiä, raaka-aineiden ja muiden resurssien kierrätystä, pakkausten joutsenmerkintöjä, tuottajavastuuta tekstiiliteollisuudessa, ilmastoälykästä rakentamista ja tuuliturbiinien siipien kierrätystä. Ilmaston muutoksen vastaiset toimet ja ilmastonmuutokseen sopeutuminen oli myös painopistealue, jolla valiokunta teki kertomusvuonna aloitteita. Se tutki, miten hiilidioksidia voitaisiin sitoa luontaisiin hiilinieluihin ja millaisia ratkaisuja löytyisi hiilidioksidin talteenottoon ja varastointiin. Tämä työ sisälsi globaalin näkökulman, sillä Pohjoismailla on keskeinen rooli myös siinä, kun pyritään vähentämään hiilidioksidipäästöjä Pohjoismaiden ulkopuolella. Valiokunta keskittyi kertomusvuonna vahvistamaan pohjoismaista yhteistyötä, jolla saavutettaisiin hiilineutraalit Pohjoismaat. Se käsitteli myös ehdotuksia luopua fossiilisista polttoaineista ja edistää kestävää merenkulkua ja risteilymatkailua. Esillä oli myös aurinkokennojen käytön edistäminen.

Niin ikään yksi valiokunnan painopistealueista oli biologinen monimuotoisuus, josta hyväksyttiin joulukuussa 2022 uusi, maailmanlaajuinen sopimus. Kertomusvuoden aikana valiokunta keskusteli siitä, miten Pohjoismaat voivat toteuttaa sopimusta parhaiten. Sitä käsiteltiin myös Pohjoismaiden ilmasto- ja ympäristöministerien kanssa sekä erillisessä nuorisotapahtumassa, joka järjestettiin Pohjoismaiden neuvoston täysistunnon yhteydessä. Valiokunta käsitteli myös ehdotuksia, miten voitaisiin tehostaa yhteistyötä vieraslajien torjunnassa, ja esillä olivat myös Itämeri ja ehdotus pohjoismaisesta Itämeri-strategiasta. Eräs kiinnostava aihealue valiokunnan työssä vuosina 2022 ja 2023 oli ympäristöriskollisuus. Siihen kuuluu muun muassa yritysvastuu ihmisoikeuskysymyksissä ja luonnonvarojen käytössä. Valiokunta käsitteli jäsen ehdotuksia luonnonsurmalainsäädännöstä ja pohjoismaisista toimista kansainvälistä ympäristöriskollisuutta vastaan.

Valiokunta järjesti 24. helmikuuta etäkokouksen Pohjoismaiden parlamenttien ilmastovalioikuntien puheenjohtajistojen kanssa. Kokouksessa oli tarkoitus keskustella Pohjoismaiden ilmastotavoitteista, niiden määrittelystä, ilmastostrategioista sekä pohjoismaiseen ilmastoallianssiin liittyvistä näkökulmista. Suomesta kokoukseen osallistui ympäristövaliokunnan puheenjohtaja, edustaja Hanna Kosonen. Hän kertoi Suomen uudesta ilmastolaista, joka velvoittaa hallituksen antamaan ilmastovuosikertomuksen. Kertomuksessa tarkastellaan, miten tehdyt toimet riittävät siihen, että tavoitteet voidaan saavuttaa. Kosonen totesi kokouksessa myös, että Pohjoismailla on ilmastopolitiikassaan paljon yhteistä, vaikka myös eroja löytyy, kuten esimerkiksi energiantuotannossa. Olemme toisillemme hyviä kirittäjiä ja yhtenäisenä alueena myös erittäin hyvä pilotointipaikka uusille teknologioille, kuten vetytaloudelle. Yhteispohjoismainen sähkömarkkina on vahvuus.

Valiokunta myös osallistui loppuvuodesta Dubaissa järjestettyyn COP28-ilmastokokoukseen. Suomen valtuuskunnasta mukana oli edustaja Krista Mikkonen.

6.7. Kasvu ja kehitys Pohjolassa

Kasvu ja kehitys Pohjolassa -valiokunta käsittelee aiheita, jotka liittyvät työmarkkinoihin ja työympäristöön, elinkeinoelämään, kauppaan ja teollisuuteen, energiaan, rajaesteiden torjumiseen ja vapaaseen liikkuvuuteen Pohjoismaissa sekä liikenteeseen, viestintään ja digitalisaatioon.

Kertomusvuoden aikana valiokunnan työssä näkyi vahvasti se, miten Pohjoismaat pyrkivät tiivistämään yhteistyötään digitalisaatioon liittyvissä asioissa. Suomen valtuuskunnan jäsenten aloitteesta on laadittu useita digitalisaatioon liittyviä jäsenehdotuksia, jotka koskivat muun muassa pohjoismaista sähköistä tunnistetta (eID), siihen liittyvän teknisen infran käyttöönottoa, sähköisten ajokorttien tunnustamista sekä pohjoismaista digitaalista maksualustaa. Toisaalta nopean kehityksen käänköpuolena huolta on herättänyt digitaalinen syrjäytyminen.

Ajankohtainen turvallisuustilanne ja ilmastomuutos vaativat entistä tiiviimpää pohjoismaista yhteistyötä energia-asioissa. Geopoliittisen tilanteen vuoksi myös turvallisuusteemat olivat keskeisesti esillä valiokunnan kokouksissa, ja yhteistyötä halutaankin edelleen tiivistää talouden, turvallisuuden ja huoltovarmuuden saralla. Jotta myös rajat ylittäviä hankkeita saataisiin nopeutettua ja niiden kustannustehokkuutta parannettua, pitäisi perustaa erillinen infrasta, liikenteestä ja digitalisaatiosta vastaava ministerineuvosto, mitä valiokunta on jo pitkään peräänkuuluttanut.

6.8. Pohjoismaiden neuvoston palkintojenjakotilaisuuden uudistaminen

Pohjoismaiden neuvoston virkamiestyöryhmä valmisteli puheenjohtajistolle ehdotuksen, miten neuvoston palkintojenjakotilaisuutta voitaisiin uudistaa. Työryhmä oli päässyt yhteisymmärrykseen siitä, että siirrytään pois gaalakonseptista ja palataan pienimuotoisempiin tilaisuuksiin, jollaisia järjestettiin ennen vuotta 2013 ja joita ei televisioitu. Puheenjohtajisto hyväksyi ehdotuksen kokouksessaan 11.–12. joulukuuta.

Suomen valtuuskunta kannatti sitä, että neuvoston palkintojenjakotilaisuus olisi jatkossa pienempi ja yksinkertaisempi ja sinne kutsuttaisiin ainoastaan voittajat. Kansalliset parlamentit voisivat järjestää tällaisen tilaisuuden neuvoston täysistunnon yhteydessä myös tulevaisuudessa, mutta ne päättäisivät itse, missä ja millainen se olisi. Palkintojenjakotilaisuus voitaisiin järjestää esimerkiksi täysistuntopöydässä istunnon avaajien yhteydessä. Valtuuskunnan mukaan arvokkaita Pohjoismaiden neuvoston palkintoja voidaan juhlistaa myös pienimuotoisemmassa tilaisuudessa ja sen sijaan huomioida palkintoja ja ehdokkaita eri tavoin muulloinkin vuoden aikana.

7. Rajaesteet ja liikkuvuus Pohjolassa

Pohjoismaiden neuvoston valiokuntien lisäksi rajaestetyötä tehdään erityisesti neuvoston rajaestetyöryhmässä, joka tuo yhteen edustajia kaikista valiokunnista ja jäsenmaista. Rajaesteiden purkaminen on kaikkia pohjoismaisen yhteistyön tasoja läpileikkaava avaintema. Kun niitä puretaan ja ennaltaehkäistään, syvennetään viime kädessä samalla myös alueellista yhtenäisyyttä. Tämä parantaa Pohjoismaiden globaalia kilpailukykyä sekä lisää avoimuutta, yhtenäisyyttä ja yhteenkuuluvuutta. Rajaestetyöryhmän suomalaisjäseniä olivat viime vaalikaudella edustajat Kim Berg ja Heli Järvinen sekä eduskuntavaalien jälkeen edustajat Heikki Autto, Kim Berg ja Anna-Kristiina Mikkonen.

Asukkaiden tulee voida muuttaa, pendelöidä, opiskella ja harjoittaa liiketoimintaa yli Pohjoismaiden rajojen tarvitsematta pelätä rajaesteitä tai muita liikkuvuuden ongelmia. Pohjoismaiden yhteistyöministerit antoivat kertomusvuoden täysistunnossa rajaesteselonteon, jossa tarkasteltiin, miten rajaesteneuvoston ja Pohjoismaiden ministerineuvoston eri sektoreiden rajaestetyö on edennyt ja miten

neuvontapalvelut ovat onnistuneet tiedotustyössään heinäkuusta 2022 kesäkuuhun 2023. Keskeiset rajaesteet liittyivät erityisesti verotukseen, digitalisaatioon sekä raja-alueiden tilastoihin.

Ulkoiset olosuhteet, kuten pandemia, Ukrainan sota, pakolaisaallot tai rikollisuuden torjunta, luovat erityisiä haasteita, jotka vaikeuttavat vapaata liikkuvuutta. Pohjoismaiden neuvosto ja etunenässä rajaestetyöryhmän ja Kasvu ja kehitys Pohjolassa -valiokunnan jäsenet peräänkuuluttivat ministereitä poistamaan ja ennaltaehkäisemään rajaesteitä kansallisesti aiempaa tehokkaammin. Huolta herätti erityisesti pakolaisaaltojen sekä covid-19-pandemian vuoksi kasvanut rajaliikenne. Rajaestetyöryhmä pyrki selvittämään, miten tehokkaasti pohjoismaiset viranomaiset pystyivät vaihtamaan tietoa ja miten hyvin sähköisen tunnistautumisen (eID) tekniset vaatimukset pystyttiin toteuttamaan. Erityisen tärkeänä edustajat pitivät sitä, että rajaesteitä kartoittava tietokanta päivitetään säännöllisesti.

Suomessa rajaestetyötä koordinoi Pohjola-Nordenin neuvontatoimikunta. Se valmistelee rajaesteneuvoston kokoukset ja kutsuu säännöllisin väliajoin koolle eri hallinnonalojen ja ministeriöiden edustajat sekä muut asiantuntijat.

8. Kansainvälinen ja turvallisuuspoliittinen yhteistyö

8.1. Pohjoismaiden neuvoston uusi kansainvälinen strategia

Pohjoismaiden neuvosto hyväksyi kertomusvuoden teemaistunnossa maaliskuussa uuden kansainvälisen strategian (liite 5). Strategia laadittiin Suomen puheenjohtajuusvuoden 2022 aikana viime vaalikauden valtuuskunnan puheenjohtajan ja neuvoston presidentin Erkki Tuomiojan johdolla. Valtuuskunnan silloinen varapuheenjohtaja ja neuvoston varapresidentti Lulu Ranne toimi työryhmän varapuheenjohtajana. Strategian käsittelystä ja sen hyväksymisestä kertomusvuoden teemaistunnossa kerrotaan tarkemmin kohdassa 4.2.

Uudessa strategiassa todetaan, että Pohjoismaiden neuvoston tulee olla globaali toimija, joka edistää demokratiaa, ihmisoikeuksia ja vihreää siirtymää. Strategiassa on kolme painopistealuetta: turvallisuus Pohjolassa ja sen lähialueilla, sääntöpohjainen maailmanjärjestys ja pohjoismainen malli sekä kestävä kehitys Pohjolassa ja maailmalla. Lisäksi korostetaan, että Pohjoismaiden on tiivistettävä kansainvälistä yhteistyötään tulevien haasteiden varalta. Strategian tavoitteet ohjaavat neuvoston kansainvälistä toimintaa sekä sisältävät myös tavoitteita ja suosituksia ministerineuvostolle ja Pohjoismaiden hallituksille.

8.2. Alueellinen yhteistyö

Pohjoismaiden neuvosto tekee tiivistä yhteistyötä lukuisten Pohjoismaiden ulkopuolisten, niin kansainvälisten, alueellisten kuin kansallistenkin järjestöjen kanssa. Yksi tärkeimmistä yhteistyökumppaneista on Viron, Latvian ja Liettuan parlamentaarikot kokoava Baltian yleiskokous. Pohjoismaiden neuvoston ja Baltian yleiskokouksen puheenjohtajistojen vuosittainen tapaaminen järjestettiin Tallinnassa 21.–22. syyskuuta. Samalla uusittiin järjestöjen välinen kaksivuotinen yhteistyöasiakirja vuosille 2024–2026.

Baltian yleiskokous järjesti Tallinnassa 19. toukokuuta itäistä kumppanuutta käsittelevän konferenssin. Itäisen kumppanuuden tavoitteena on vahvistaa poliittista ja taloudellista yhteistyötä Euroopan unionin ja usean itäisen Euroopan ja Etelä-Kaukasian maan välillä. Konferenssin tavoitteena oli koota poliittisia päättäjiä ja asiantuntijoita jakamaan näkemyksiään itäisen kumppanuuden maiden kohtaamista haasteista sekä keskustelemaan mahdollisuuksista tarjota maille käytännön apua ja asiantuntemusta.

Pohjoismaiden neuvoston Suomen viime vaalikauden valtuuskunnan puheenjohtaja Erkki Tuomioja osallistui konferenssiin yhdessä Islannin edustajien Bryndís Haraldsdóttirin, Oddný G. Harðardóttirin ja Hanna Katrín Friðrikssonin kanssa. Konferenssiin osallistui myös parlamentaarikoita ja hallitusten jäseniä Virosta, Latviasta ja Liettuaasta sekä Benelux-parlamentin, Euroopan parlamentin ja GUAM-maiden

(Georgia, Ukraina, Armenia, Moldova) parlamentaarisen yleiskokouksen edustajia. Osallistujia tuli myös Ukrainasta sekä Valko-Venäjän oppositiosta.

Tuomioja piti Pohjoismaiden neuvoston puheenvuoron asiakohdassa, jossa käsiteltiin sitä, miten itäisen kumppanuuden maissa voitaisiin vahvistaa demokratiaa nyt, kun Euroopan geopoliittinen tilanne on muuttunut. Tuomioja totesi puheessaan, että itäisellä kumppanuudella on saatu vahvistettua demokratiaa ja oikeusvaltiota sekä torjuttua korruptiota. Kumppanuudessa on tärkeää keskittyä turvallisuuskysymyksiin mutta tiedostaa samanaikaisesti se, että turvallisuus edellyttää myös paljon muuta kuin sotilaallista varustelua. Tuomioja nosti esiin erityisesti kyberturvallisuuden, joka on ollut viime vuosina tärkeimpiä aiheita pohjoismaisessa puolustusyhteistyössä ja on tärkeä kysymys myös Pohjoismaiden neuvostolle. Suomi esitti puheenjohtajuuskaudellaan vuonna 2022, että Pohjoismaat laatisivat yhteisen kyberturvallisuusstrategian, ja asia mainitaan myös Pohjoismaiden neuvoston uudessa kansainvälisessä strategiassa.

8.2.1. Barents-yhteistyö

Barentsin alueen parlamentaarikot kokoontuivat Rovaniemelle syyskuussa käsittelemään yhteistyön tulevaisuutta, vihreää siirtymää sekä alueen asukkaiden osallisuutta. Barents yhteistyö Venäjän kanssa oli jäädytetty jo vuoden 2022 keväällä maan hyökättyä Ukrainaan, aivan kuten muutkin alueelliset parlamentaariset järjestöt olivat tehneet. Konferenssi hyväksyi yksimielisesti laajan loppupäätelmän, johon kirjattiin yhteistyön tiivistämisen lisäksi turvallisuus, vihreä siirtymä ja yhteistyö nuorison kanssa. Lisäksi tunnustettiin tarve käydä ennakoivaa ja rakentavaa vuoropuhelua paikallisväestön kanssa.

Suomen Barents-valtuuskunta nimetään joka toinen vuosi Arktisen alueen parlamentaarikkokonferenssin, Itämeren parlamentaarikkokonferenssin ja Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskuntien jäsenistä. Viimeisimmästä konferenssiin osallistuivat edustajat Heikki Autto ja Krista Mikkonen.

8.3. Puolustuspoliittinen pyöreän pöydän keskustelu

Puolustus- ja turvallisuuspolitiikan merkitys pohjoismaisessa yhteistyössä on kasvanut. Pohjoismaat ovat tehneet vuodesta 2009 lähtien puolustusyhteistyötä Nordefcon (Nordic Defence Cooperation) puitteissa. Pohjoismaiden neuvoston kertomusvuoden puheenjohtajamaan Norjan pääteemat olivat turvallinen Pohjola, vihreä Pohjola ja nuori Pohjola. Puheenjohtajuuskaudella seurattiin varautumisyhteistyön kehittämistä ja edistettiin keskustelua pohjoismaisesta puolustusyhteistyöstä.

Nordefcon puheenjohtajamaana toimi kertomusvuonna Ruotsi, joka järjesti Pohjoismaiden neuvoston puolustuspoliittisen pyöreän pöydän keskustelun Tukholmassa 13. syyskuuta. Keskustelun teemana oli, miten voidaan vahvistaa pohjoismaista puolustusyhteistyötä ja miten se vaikuttaa alueelliseen turvallisuuteen. Tilaisuuteen kutsuttiin Pohjoismaiden parlamenttien puolustusvaliokuntien puheenjohtajat ja varapuheenjohtajat sekä neuvoston puheenjohtajisto. Ruotsista pyöreän pöydän keskusteluun osallistuivat myös puolustusministeri Pål Jonson, väestönsuojeluministeri Carl-Oskar Bohlin sekä Puolustusvoimien komentaja Micael Bydén.

Kokouksessa kuultiin asiantuntijoita ja vaihdettiin näkemyksiä uuden turvallisuuspoliittisen tilanteen vaikutuksista pohjoismaisen yhteistyön tulevaisuuteen. Yhtenä teemana oli siviilivalmiuden uudet vaatimukset. Kokouksessa käytiin myös läpi eri Pohjoismaiden puolustus- ja turvallisuuspoliittisia käytäntöjä kansallisiin selontekoihin liittyen ja pohdittiin, miten pohjoismaista puolustusyhteistyötä voitaisiin vahvistaa.

Suomea kokouksessa edustivat Pohjoismaiden neuvoston puheenjohtajiston jäsenet Kim Berg ja Jouni Ovaska sekä puolustusvaliokunnan puheenjohtaja Jukka Kopra.

LIITE 1 Suomen valtuuskunta 1.1.–27.6.2023

Jäsenet

Valitut jäsenet

Adlercreutz, Anders, r	Alanko-Kahiluoto, Outi, vihr
Berg, Kim, sd	Gunell, Camilla, ÅSD
Heinäluoma, Eveliina, sd	Honkasalo, Veronika, vas
Junnila, Vilhelm, ps	Järvinen, Heli, vihr
Kaleva, Atte, kok	Kaunisto, Ville, kok
Kinnunen, Mikko, kesk	Kärnä, Mikko, kesk
Lindholm, Mikael, ÅC	Ovaska, Jouni, kesk
Purra, Riikka, ps	Ranne, Lulu, ps, varapuheenjohtaja
Sirén, Saara-Sofia, kok	Tuomioja, Erkki, sd, puheenjohtaja
Tynkkynen, Sebastian, ps	Viljanen, Heidi, sd

Varajäsenet

Aittakumpu, Pekka, kesk	Biaudet, Eva, r
Eerola, Juho, ps	Filatov, Tarja, sd
Halla-aho, Jussi, ps	Holmström, Simon, HI
Kivisaari, Pasi, kesk	Kvarnström, Johan, sd
Multala, Sari, kok	Mustajärvi, Markus, vas
Måtar, Marcus, ObS	Nurminen, Ilmari, sd
Petelius, Pirkka-Pekka, vihr	Pitko, Jenni, vihr
Reijonen, Minna, ps	Saramo, Jussi, vas
Satonen, Arto, kok	Vestman, Heikki, kok
Wallinheimo, Sinuhe, kok	Werning, Paula, sd

Valtuuskunnan työvaliokunta

Tuomioja, Erkki, sd, puheenjohtaja
Ranne, Lulu, ps, varapuheenjohtaja
Adlercreutz, Anders, r
Alanko-Kahiluoto, Outi, vihr
Honkasalo, Veronika, vas
Lindholm, Mikael, ÅC
Ovaska, Jouni, kesk
Sirén, Saara-Sofia, kok

Jäsenyydet puheenjohtajistossa, valiokunnissa, komiteoissa ja työryhmissä

Puheenjohtajisto

Ovaska, Jouni, kesk
Ranne, Lulu, ps
Tuomioja, Erkki, sd

Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa -valiokunta

Alanko-Kahiluoto, Outi, vihr
Gunell, Camilla, ÅSD, puheenjohtaja
Honkasalo, Veronika, vas, varapuheenjohtaja
Kaunisto, Ville, kok
Kinnunen, Mikko, kesk
Purra, Riikka, ps

Sirén, Saara-Sofia, kok
Viljanen, Heidi, sd

Kestävä Pohjola -valiokunta

Adlercreutz, Anders, r
Kaleva, Atte, kok
Kärnä, Mikko, kesk
Tynkkynen, Sebastian, ps

Kasvu ja kehitys Pohjolassa -valiokunta

Heinäluoma, Eveliina, sd
Junnila, Vilhelm, ps
Lindholm, Mikael, ÅC

Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunta

Berg, Kim, sd
Järvinen, Heli, vihr

Tarkastuskomitea

Järvinen, Heli, vihr, varapuheenjohtaja

Rajaestetyöryhmä

Berg, Kim, sd
Järvinen, Heli, vihr
Lindholm, Mikael, ÅC

Budjettiryhmä

Gunell, Camilla, ÅSD
Ranne, Lulu, ps

Valtuuskunnan raportoijat

EU: Ovaska, Jouni, kesk
Iso-Britannia ja Skotlanti: Ranne, Lulu, ps
Rauhanvälitys: Tuomioja, Erkki, sd
Valko-Venäjän ja Venäjän demokraattinen oppositio: Tuomioja, Erkki, sd

Valtuuskunnan vararaportoijat

Baltian yleiskokous: Ovaska, Jouni, kesk
Benelux: Ranne, Lulu, ps
Länsi-Pohjolan neuvosto: Ranne, Lulu, ps
USA, Kanada ja Quebec: Ovaska, Jouni, kesk

Pohjoismaisen kulttuurirahaston hallitus

Honkasalo, Veronika, vas varajäsen Viljanen, Heidi, sd

Pohjoismaiden Investointipankin tarkastuskomitea

Järvinen, Heli, vihr

LIITE 2 Suomen valtuuskunta 28.6.–31.12.2023

Jäsenet

Valitut jäsenet

Autto, Heikki, kok
Biaudet, Eva, r
Eerola, Juho, ps
Holmberg-Jansson, Annette, MSÅ (18.12. alkaen)
Kilpi, Marko, kok
Lindholm, Mikael, ÅC (8.11. asti)
Mattila, Hanna-Leena, kesk (13.12. asti)
Mikkonen, Krista, vihr
Partanen, Karoliina, kok, puheenjohtaja
Reijonen, Minna, ps (6.9. alkaen)
Sillanpää, Pia, ps
Valve, Wille, MSÅ (8.11.–18.12.)
Väyrynen, Ville, kok

Berg, Kim, sd, varapuheenjohtaja
Gunell, Camilla, ÅSD (8.11. asti)
Fagerström, Noora, kok
Honkasalo, Veronika, vas
Kokko, Jani, sd
Listherby, Sandra, Lib (8.11. alkaen)
Mikkonen, Anna-Kristiina, sd
Ovaska, Jouni, kesk
Perholehto, Pinja, sd
Rydman, Wille, ps (5.9. asti)
Siponen, Markku, kesk (14.12. alkaen)
Vigeliuss, Joakim, ps

Varajäsenet

Bergbom, Miko, ps (26.9. alkaen)
Forsgren, Bella, vihr
Hiltunen, Pia, sd
Junnila, Vilhelm, ps (6.9. alkaen)
Kangas, Antti, ps
Lindholm, Mikael, ÅC (8.11.–18.12.)
Mattsson, Liz, ÅC (19.12. alkaen)
Måtar, Marcus, ObS (8.11. asti)
Piisinen, Jorma, ps
Räsänen, Hanna, kesk (ent. Huttunen)
Siponen, Markku, kesk (13.12. asti)
Vestman, Heikki, kok
Vornanen, Timo, ps

Fellman, Nina, ÅSD (8.11. alkaen)
Furuholm, Timo, vas
Holmström, Simon, HI (3.11. asti)
Juvonen, Arja, ps (22.9. asti)
Kvarnström, Johan, sd
Mattila, Hanna-Leena, kesk (14.12. alkaen)
Merinen, Ville, sd
Ollikainen, Mikko, r
Reijonen, Minna, ps (5.9. asti)
Salla, Aura, kok
Sirén, Saara-Sofia, kok
Viitala, Juha, sd
Wallinheimo, Sinuhe, kok

Valtuuskunnan työvaliokunta

Partanen, Karoliina, kok, puheenjohtaja
Berg, Kim, sd, varapuheenjohtaja
Biaudet, Eva, r
Eerola, Juho, ps
Holmberg-Jansson, Annette, MSÅ (19.12 alkaen)
Honkasalo, Veronika, vas
Lindholm, Mikael, ÅC (8.11. asti)
Mikkonen, Krista, vihr
Ovaska, Jouni, kesk
Valve, Wille, MSÅ (8.11.-18.12)

Jäsenyydet puheenjohtajistossa, valiokunnissa, komiteoissa ja työryhmissä

Puheenjohtajisto

Berg, Kim, sd
Eerola, Juho, ps
Ovaska, Jouni, kesk

Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa -valiokunta

Fagerström, Noora, kok
Gunell, Camilla, ÅSD, puheenjohtaja (8.11. asti)
Honkasalo, Veronika, vas, varapuheenjohtaja
Kilpi, Marko, kok
Perholehto, Pinja, sd
Vigeliuss, Joakim, ps
Väyrynen, Ville, kok

Kestävä Pohjola -valiokunta

Autto, Heikki, kok
Mikkonen, Krista, vihr

Kasvu ja kehitys Pohjolassa -valiokunta

Kokko, Jani, sd
Lindholm, Mikael, ÅC (8.11. asti)
Mattila, Hanna-Leena, kesk (13.12. asti)
Reijonen, Minna, ps (6.9. alkaen)
Rydman, Wille, ps (5.9. asti)

Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunta

Biaudet, Eva, r
Mikkonen, Anna-Kristiina, sd
Partanen, Karoliina, kok
Sillanpää, Pia, ps

Tarkastuskomitea

Mattila, Hanna-Leena, kesk, varapuheenjohtaja (13.12. asti)
Reijonen, Minna, ps (6.9. alkaen)
Edustaja Reijosen varajäsen: Sillanpää, Pia, ps

Rajaestetyöryhmä

Autto, Heikki, kok
Berg, Kim, sd
Lindholm, Mikael, ÅC (8.11. asti)
Mikkonen, Anna-Kristiina, sd

Budjettiryhmä

Eerola, Juho, ps
Gunell, Camilla, ÅSD (8.11. asti)
Ovaska, Jouni, kesk

Helsingin sopimuksen uudistamista käsittelevä työryhmä

Eerola, Juho, ps

Valtuuskunnan raportoiijat

EU: Ovaska, Jouni, kesk

Valtuuskunnan vararaportoiijat

Baltian yleiskokous: Ovaska, Jouni, kesk
USA, Kanada ja Quebec: Ovaska, Jouni, kesk

Pohjoismaisen kulttuurirahaston hallitus

Honkasalo, Veronika, vas

varajäsen Eva Biaudet, r (5.12. alkaen)

Pohjoismaiden Investointipankin tarkastuskomitea

Fagerström, Noora, kok (29.8. alkaen)

LIITE 3 Pohjoismaiden neuvoston suositukset 2023

Suositus 1/2023: Pohjoismaiden tuki Ukrainan jälleenrakentamiseen (A 1932/PRE)

Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden hallituksille,

että vaihdetaan tietoja ja kehitetään edelleen Pohjoismaiden ja Ukrainan välisiä nykyisiä yhteistyöhankkeita, jotka liittyvät julkisen hallinnon, koulutuksen ja infrastruktuurin kehittämiseen.

että tehdään yhteistyötä sekä pohjoismaisen että eurooppalaisen rahoituksen varmistamiseksi Ukrainan jälleenrakentamisen hyväksi.

että tuetaan Ukrainaa korruption vastaisessa työssä ja julkisten varojen demokraattisessa ohjauksessa.

Suositus 2/2023: Yhteispohjoismainen turvallisuus ja puolustus (A 1926/PRE)

Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden hallituksille,

että laaditaan kokonaispuolustusraportti Pohjoismaiden yhteisestä turvallisuudesta ja puolustuksesta.

että tarkastellaan Pohjoismaiden neuvoston ja ministerineuvoston asemaa suhteessa pohjoismaiseen turvallisuus- ja puolustusyhteistyöhön.

Suositus 3/2023: Pohjoismaiden kansanopistojen välisen yhteistyön edistäminen (A 1915/UKK)

Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että se edistää Pohjoismaiden kansanopistojen välistä yhteistyötä pohjoismaisten naapurikielten sekä Pohjoismaiden kulttuurin ja demokratian vahvistamiseksi.

Suositus 4/2023: Pohjoismaiden ministerineuvoston budjetti 2024 (B 345/PRE)

Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että se hyväksyy ministerineuvoston ehdotuksen Pohjoismaiden ministerineuvoston vuoden 2024 budjetiksi, johon sisältyy Pohjoismaiden neuvoston ja Pohjoismaiden ministerineuvoston välinen budjettikompromissi, jonka loppusumma on 20,5 miljoonaa Tanskan kruunua.

MR-SAM toteaa seuraavaa:

että ympäristö- ja ilmastosektori varaa osana vuoden 2023 budjettikompromissia 3 miljoonaa Tanskan kruunua ns. nuorten pohjoismaiseen ilmasto- ja biodiversiteettirahastoon, josta nuoret voivat hakea tukea pohjoismaisten tapahtumien järjestämisestä tai niihin osallistumista varten. Tapahtumien on edistettävä pohjoismaisten nuorten paneutumista ilmasto- ja biodiversiteettiasioihin. Varat ovat käytettävissä vuoden 2025 loppuun asti, ja yhteistyöministerit haluavat seurata määrärahan käyttöä myös vuonna 2024 ja informoivat käytöstä Pohjoismaiden neuvostolle. Jos kaikki varat käytetään vuoden 2023 aikana, ympäristö- ja ilmastoasiain ministerineuvosto voi pyytää rahastolle vuonna 2024 lisätukea varoista, jotka on varattu ilmasto- ja ympäristöalan nuorisaloitteisiin vuoden 2024 budjettikompromississa, vrt.

edellä. Jos myös nämä varat käytetään loppuun, yhteistyöministerit suhtautuvat myönteisesti mahdollisuuksiin hakea lisärahoitusta.

että on sovittu, että yhteistyöministerit varaavat 1 miljoona Tanskan kruunua pohjoismaisen kulttuurivaihdon vahvistamiseen Pohjoismaiden ulkopuolella.

että MR-S varaa 1 miljoona Tanskan kruunua Pohjoismaiden lapsiperheköyhyyttä käsittelevään raporttiin, joka toimii pysyvästi köyhyysrajan alapuolella eläviä lapsia ja nuoria koskevan Pohjoismaiden neuvoston suosituksen 21/2022 seurantana.

että yhteistyöministerit varaavat osana vuoden 2023 budjettikompromissia 500 000 Tanskan kruunua Jan-Erik Enestamin raportin seurantaan pohjoismaisen kriisivalmius-yhteistyön vahvistamiseksi ja 250 000 Tanskan kruunua Pohjoismaiden välisiä rajaesteitä koskevan työn vahvistamiseksi. Yhteistyöministerit seuraavat kriisivalmius-yhteistyön ja rajaesteitä koskevan työn kehittymistä ja informoivat Pohjoismaiden neuvostoa työn kehittämisestä.

että on sovittu, että Pohjoismaiden neuvoston ja Pohjoismaiden ministerineuvoston tulee käydä vuoropuhelua ja pyrkiä löytämään mahdollisimman hyvä yhteisymmärrys seuraavan budjettikauden budjettikehyksistä ja -periaatteista.

että on sovittu neuvotteluiden jatkamisesta Pohjoismaiden neuvoston kanssa mahdollisen liikennepolitiikan ministerineuvoston perustamisesta.

että on sovittu, että Pohjoismaiden ministerineuvoston nykyinen ja tuleva puheenjohtajamaa tapaavat Pohjoismaiden neuvoston nykyisen ja tulevan puheenjohtajamaan kanssa vuoden 2023 lopussa keskustellakseen Pohjoismaiden budjettityöstä tulevaisuudessa.

Suositus 5/2023: Opiskelijoiden liikkuvuus (A 1925/UKK)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että se tekee selvityksen toimenpiteistä, joita tarvitaan opiskelijoiden liikkuvuuden lisäämiseksi Pohjoismaiden välillä.

että tarkastellaan mahdollisuuksia luoda yhteispohjoismainen markkinointiohjelma ja korkeakoulutuksen ja oppilaitosten verkkoalusta.

että selvitetään, kuinka Pohjoismaissa opiskeleville voitaisiin myöntää opiskelija-alennus maiden julkisessa liikenteessä.

että selvitetään mahdollisuutta ottaa käyttöön yhteispohjoismainen sähköinen opiskelijakortti.

Suositus 6/2023: Opiskelijoiden liikkuvuus (A 1925/UKK)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden hallituksille,

että ne toimivat aktiivisesti korkeakouluvaihdon lisäämiseksi Pohjoismaiden välillä.

Suositus 7/2023: Yhteispohjoismainen panostus pyhiinvaellusreitteihin (A 1930/UKK)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että se edistää pohjoismaisia pyhiinvaellusreittejä koskevaa yhteistyötä ja käynnistää pyhiinvaellusreittejä koskevan yhteispohjoismaisen panostuksen jo olemassa olevien toimijoiden kanssa.

Suositus 8/2023: Globaalit geopuistot (A 1943/UKK)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että selvitetään, miten ympäristökasvatuksen alalla voitaisiin tehdä yhteistyötä ja vahvistaa Global Geopark -verkostoa Pohjoismaissa. Painopisteenä tulee olla lasten ja nuorten kestävästä kehitystä ja luonnon arvoja koskevan osaamisen vahvistaminen.

Suositus 9/2023: Yhteistyön vahvistaminen ja laajentaminen ydinvoima-alan toimintaa ja käytöstäpoistoa koskevan tutkimuksen ja osaamisen alalla (A 1945/UKK)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että perustetaan pohjoismainen ydinvoimaosaamisen keskus, jotta voidaan varmistaa:

ydinvoima-alalle korkeasti koulutettu työvoima (sekä teollisuustyöntekijät että toimihenkilöt).

pohjoismaisen osaamisen koordinointi ja osaamisen aikaisempaa parempi hyödyntäminen Pohjoismaiden yhteiseksi hyödyksi.

ydinvoima-alan ympäristö- ja turvallisuustyö.

pohjoismaisten resurssien vienti, yhteensovittaminen ja vahvistaminen, niin että Pohjoismaat voivat jatkossakin toimia johtavassa asemassa ydinvoimaosaamisen kehittämisen saralla.

Suositus 10/2023: Ammatillisten koulutusten pohjoismainen komitea (A 1956/UKK)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että asetetaan ammatillisten koulutusten pohjoismainen komitea.

Suositus 11/2023: Pohjoismainen ulkoilustrategia (A 1957/UKK)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että laaditaan pohjoismainen ulkoilustrategia.

Suositus 12/2023: Yhteispohjoismaiset toimet lisätiedon keräämiseksi koskien parisuhdetappojen ehkäisemistä ja torjumista (A 1929/UVN)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden hallituksille,

että ne ryhtyvät toimiin varmistaakseen parisuhdetappoja koskevat samankaltaiset määritelmät ja väkivaltatilastoinnin jäsenehdotuksesta ilmi käyvällä tavalla.

Suositus 13/2023: Yhteispohjoismaiset toimet lisätiedon keräämiseksi koskien parisuhdetappojen ehkäisemistä ja torjumista (A 1929/UVN)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että Pohjoismaiden ministerineuvosto laatii katsauksen tehokkaista toimista parisuhdetappojen ja kuolemaan johtavan lähisuhdeväkivallan torjumiseksi.

Suositus 14/2023: Lääkkeiden yhteishankinnat Pohjoismaissa (A 1936/UVN)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että lisätään rokotteiden, lääkkeiden ja lääkinnällisten laitteiden hankintoja koskevaa yhteistyötä.

että selvitetään Pohjoismaiden mahdollisuuksia hankkia joitakin lääkkeitä, rokotteita ja lääkinnällisiä laitteita yhteisesti.

että selvitetään mahdollisuuksia perustaa yhteisiä lääkkeiden ja sairaanhoitotarvikkeiden varmuusvarastoja.

Suositus 15/2023: Lasten ja nuorten psyykkinen terveys (A 1943/UVN)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että seurataan nuorten mielenterveyttä koskevan raportin tuloksia koronapandemian vaikutuksista ja vaihdetaan kokemuksia hyvistä esimerkeistä, joiden avulla nuorten mielenterveyttä on onnistuttu parantamaan.

että tietojen vaihtamisessa kiinnitetään erityisesti huomiota nuorisosukupolven erityisryhmiin, joilla on ikätovereitaan enemmän ongelmia ja erityistarpeita arjessaan.

että itsemurhien nollatoleranssin eteen tehtävä työ yhdistetään mielenterveyden parissa tehtävään työhön.

että huolehditaan siitä, että mielenterveysongelmista kärsivät nuoret saavat takuun ongelmien selvittämisestä ja hoidon saamisesta Pohjoismaissa.

Suositus 16/2023: Yritysten yhteiskuntavastuu, ihmisoikeudet ja luonnonvarojen omistusoikeus (A 1856/UHN)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden hallituksille,

että ne aktiivisesti edistävät monikansallisten yritysten ihmisoikeusvastuuta koskevan oikeudellisesti sitovan YK-sopimuksen (Binding Treaty) hyväksymistä.

Suositus 17/2023: Luonnonsurmaa koskeva lainsäädäntö (A 1863/UHN)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden hallituksille,

että ne osallistuvat keskeisiin kansainvälisiin keskusteluihin vakavien luonnonympäristöön kohdistuvien rikosten kriminalisoimiseksi sekä sodan että rauhan aikana.

Suositus 18/2023: Yhteispohjoismainen ilmastotyö (A 1874/UHN)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden hallituksille,

että ne toimivat yhdessä eurooppalaisten ilmastotavoitteiden päivittämiseksi voimassa olevan tieteellisen neuvonannon mukaisesti Pariisin sopimuksen 1,5 asteen tavoitteen saavuttamiseksi.

Suositus 19/2023: Yhteispohjoismainen ilmastotyö (A 1874/UHN)

Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että se seuraa pohjoismaista julistusta ilmastoneutraaliudesta yhteispohjoismaisella ilmastostrategialla.

Suositus 20/2023: Kotiviljelyn lisääminen ja tukeminen Pohjoismaissa (A 1941/UHN)

Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että lisätään ja tuetaan kotiviljelyä Pohjoismaissa ja laaditaan kotiviljelyopas, jossa otetaan huomioon Pohjolan ilmastovyöhykkeet.

että käynnistetään työ soveltuvien lajien löytämiseksi yhteistyössä NordGenin kanssa kotiviljelyn tukemiseksi eri ilmastovyöhykkeillä.

että vahvistetaan pohjoismaista yhteistyötä kaupunkivihreän kehittämiseksi ja edistetään siten kotiviljelyä kaupungeissa.

Suositus 21/2023: Pohjoismaiset kansainvälisen ympäristöriskollisuuden vastaiset panostukset (A 1942/UHN)

Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden hallituksille,

että helpotetaan ja koordinoidaan rikosentorjunnassa tehtävää pohjoismaista yhteistyötä kansainvälisen ympäristöriskollisuuden alalla.

Suositus 22/2023: Itämeren kestävämpi silakankalastus (A 1944/UHN)

Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että neuvotellaan teollisen troolauksen rajoittamisesta Itämeressä.

että tehdään aloite Baltic Sea Fisheries Forum -järjestölle siitä, miten kestävää kalastusta voidaan edistää tulevaisuudessa rajoittamalla teollista troolausta Itämeressä.

Suositus 23/2023: Risteilyturismi (A 1948/UHN)

Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että kehitetään kattava pohjoismainen suunnitelma kestävästä ja päästöttömästä risteilymatkailusta Pohjoismaissa.

että laaditaan yhteinen strategia arktisten alueiden kestävää, päästötöntä risteilyliikennettä koskevien suuntaviivojen tiukentamiseksi.

Suositus 24/2023: Risteilyturismi (A 1948/UHN)

Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden hallituksille,

että kartoitetaan risteilyliikenteen ympäristövaikutukset ja yhteiskunnalliset vaikutukset Pohjoismaissa, keskittyen erityisesti arktisiin alueisiin.

että tutkitaan lisääntyneestä risteilyliikenteestä aiheutuvia seurauksia turvallisuudelle ja valmiudelle arktisilla alueilla.

Suositus 25/2023: Poliisi- ja tulliyhteistyö (A 1906/UVU)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden hallituksille,

että pohjoismaista poliisi- ja tulliyhteistyötä lisätään.

että laaditaan yhteinen strategia salakuljetuksen vähentämiseksi tavaraliikenteessä.

Suositus 26/2023: Nuorisotyöttömyys Pohjoismaissa (A 1918/UVU)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että kartoitetaan osaamisen tasapainoa Pohjoismaissa tulevien vuosien osaamistarpeiden selvittämiseksi Pohjoismaissa ja investoidaan ammattikoulutuksen saaneiden nuorten osaamiseen osaamistarpeiden pohjalta.

että kehitetään raportointijärjestelmä ja markkinoidaan sitä keskeisille toimijoille alakohtaisesti säännellyistä ammattipätevyyksistä johtuvien rajaesteiden tunnistamiseksi.

että nimetään pohjoismainen työryhmä, joka saa tehtäväksi tehdä yhteisiä aloitteita ja kehittää työkaluja nuorisotyöttömyyden ja syrjäytymisen torjumiseksi.

että parannetaan pohjoismaisten työnvälitys-/työnhakupalvelujen välistä yhteistyötä, niin että työnhakijat pystyvät näkemään kaikki Pohjoismaissa avoinna olevat työpaikat.

että pyritään edistämään ammattikoulutusten näkyvyyden ja houkuttavuuden lisäämiseksi kaikkialla Pohjoismaissa luomalla Pohjoismaiden kaikille ammattikoulutuksille yhteinen koulutusalue, jonka avulla opiskelupaikkaa hakevat ja ammatinvalinnanohjaajat saavat kokonaiskatsauksen kaikkien Pohjoismaiden ammattikoulujen tarjoamista koulutusmahdollisuuksista.

että pyritään edistämään oppisopimus- ja työssäoppimiskoulutuksien kehittämistä kaikissa Pohjoismaissa, jotta voidaan paremmin ja joustavammin vastata yritysten yhä erilaistuvimpiin ja alati vaihtuviin työvoimatarpeisiin.

että luodaan alusta, jossa on yleiskatsaus pätevyysvaatimuksista, joita edellytetään ammattikoulutuksen hyväksymiseksi toisessa Pohjoismaassa, sikäli kuin se ei vielä ole.

Suositus 27/2023: Elintarvikehuollon yhteispohjoismaiset panostukset (A 1938/UHN)

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että lisätään ekologisten ja kaupallisten lajikkeiden tutkimuksen ja kehityksen sekä sellaisten viljelysuositusten koordinoitua, jotka vastaavat ilmastomuutoksen seurauksena muuttuneita Pohjolan kasvuolosuhteita.

että lisätään elintarvikehuoltoa ja omavaraisuusastetta Pohjolassa, jotta alueemme on varautunut paremmin ilmastomuutoksen varalta, jotta voisimme olla niin haavoittuvia kriisitilanteissa ja jotta olisimme paremmin varustautuneita ylläpitämään kestävästä kaupallista maa- ja karjataloutta uusissa kasvuolosuhteissa.

että ylläpidetään ja kehitetään Pohjoismaisen geenivarakeskuksen NordGenin merkitystä Pohjolan elintarvikehuollon takaajana ilmastomuutoksessa.

LIITE 4 Pohjoismaiden neuvoston palkinnot 2023

Pohjoismaiden neuvosto jakaa vuosittain viisi palkintoa: kirjallisuuspalkinnon, elokuvapalkinnon, musiikkipalkinnon, ympäristöpalkinnon sekä lasten- ja nuortenkirjallisuuspalkinnon. Palkinnot ovat kukin suuruudeltaan 300 000 Tanskan kruunua (noin 40 300 euroa).

Pohjoismaiden neuvoston palkintojen tarkoituksena on tehdä tunnetuksi maiden tiivistä kulttuuriyhteistyötä. Kulttuuripalkinnoilla pyritään lisäämään kiinnostusta Pohjoismaiden kirjallisuuteen, kieliin, musiikkiin ja elokuvaan. Ympäristöpalkinto taas on tunnustus merkittävästä panostuksesta Pohjoismaiden kestävään kehitykseen. Pohjoismaiden neuvoston palkinnot ovat Pohjolan arvostetuimpia, ja niillä on myös vahva kansainvälinen asema. Vuoden 2023 palkintojenjakotilaisuus järjestettiin Pohjoismaiden neuvoston istunnon yhteydessä 31.10.2023 Oslon kansallisooopperassa.

Pohjoismaiden neuvoston kirjallisuuspalkinto 2023

Ruotsalainen kirjailija Joanna Rubin Dranger sai Pohjoismaiden neuvoston vuoden 2023 kirjallisuuspalkinnon genrerajoja ylittävästä kirjastaan *Ihågkom oss till liv* ("Muistele meidät looon", suomentamaton). Palkinnon jakoi Norjan kulttuuriministeri Lubna Jaffery.

Pohjoismaiden neuvoston lasten- ja nuortenkirjallisuuspalkinto 2023

Islantilainen kirjailija Rán Flygenring sai Pohjoismaiden neuvoston vuoden 2023 lasten- ja nuortenkirjallisuuspalkinnon kuvakirjastaan *Eldgos* ("Tulivuorenpurkaus", suomentamaton). Palkinnon jakoi norjalainen kirjailija Maja Lunde.

Pohjoismaiden neuvoston elokuvapalkinto 2023

Pohjoismaiden neuvoston vuoden 2023 elokuvapalkinnon sai tanskalaiselokuva *Empire* ("Viften" tanskaksi), jonka on ohjannut Frederikke Aspöck ja käsikirjoittanut Anna Neye. Tuottajina ovat toimineet Pernille Munk Skydsgaard, Nina Leidersdorff ja Meta Louise Foldager Sørensen. Palkinnon jakoi näyttelijä Maria Bonnevie ja palkintosumma jaettiin tasan käsikirjoittajan, ohjaajan ja tuottajien kesken.

Pohjoismaiden neuvoston musiikkipalkinto 2023

Pohjoismaiden neuvoston vuoden 2023 musiikkipalkinnon sai suomalainen kansanmuusikko, laulaja-lauluntekijä ja kanteleartisti Maija Kauhanen. Palkinnon jakoi saamelainen muusikko Kajsa Balto.

Pohjoismaiden neuvoston ympäristöpalkinto 2023

Pohjoismaiden neuvoston vuoden 2023 ympäristöpalkinnon sai ruotsalainen yritys Renewcell uraauurtavasta ratkaisustaan, jossa kierrätetään tekstiilijätettä ja muunnetaan se uusien vaatteiden ja tuotteiden raaka-aineeksi. Yritys kierrättää tekstiilijätettä ja muuntaa sen patentoiduksi Circulose®-materiaaliksi, josta voidaan valmistaa uusia vaatteita. Palkinnon jakoi Norjan kruununprinssipari.

Pohjoismaiden neuvoston kansainvälinen strategia

*Hyväksytty Pohjoismaiden neuvoston teemaistunnossa
Reykjavíkissä 15. maaliskuuta 2023*

Sisältö

Johdanto	4
Turvallisuus Pohjolassa ja sen lähialueilla	5
Sääntöpohjainen maailmanjärjestys ja pohjoismainen malli	7
Kestävä kehitys: Pohjoismaat ja maailma	9
Erityisesti priorisoidut maat, alueet ja järjestöt	11
Seuranta ja vaikutuskeinot	12
Tietoja tästä strategiasta	13

Tämä julkaisu on saatavilla myös saavutettavana verkkoversiona:
<https://pub.norden.org/politknord2023-716>

Tämä strategia perustuu Pohjoismaiden neuvoston ensimmäiseen kansainväliseen strategiaan (2018–2022). Strategiassa määritellään neuvoston kansainvälisen työn strategiset ja pitkän aikavälin tavoitteet. Strategian tavoitteet ohjaavat Pohjoismaiden neuvoston kansainvälistä toimintaa. Pohjoismaiden neuvosto tekee tiivistä yhteistyötä monien kansainvälisten, alueellisten ja kansallisten parlamentaaristen organisaatioiden kanssa. Strategia sisältää myös tavoitteita ja suosituksia Pohjoismaiden ministerineuvostolle ja Pohjoismaiden hallituksille. Päävastuu Pohjoismaiden neuvoston kansainvälisestä yhteistyöstä sekä ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa koskevista asioista on puheenjohtajistolla.

Johdanto

Maailma on suurten muutosten keskellä. Pohjola ei ole muusta maailmasta erillään, vaan maailmantapahtumat vaikuttavat mitä suurimmassa määrin Pohjolaan ja Pohjoismaihin. Globaalit haasteet, kuten ilmastonmuutos ja pandemiat, vaikuttavat Pohjoismaiden kansainväliseen toimintaympäristöön. Suurvaltojen välinen valtataistelu on jo pitkän aikaa kiihtynyt ja voimistunut. Venäjän laiton hyökkäys Ukrainaan vuonna 2022 on haastanut vakiintuneen sääntöpohjaisen maailmanjärjestyksen, jonka kulmakiviä ovat kansainvälisten sopimusten noudattaminen, luottamus ja yhteiset pelisäännöt. Kansainväliset suhteet autoritaarisiin ja nationalistisiin hallintoihin ovat nyt entistä enemmän ennalta arvaamattomia ja epävakaita. Venäjän lisäksi tällaisia hallintoja on valitettavasti yhä useammassa maassa. Kansainvälinen yhteistyö yhteisten uhkien torjumiseksi on kärsinyt uudesta turvallisuustilanteesta. Globaali kehitys ja kestävä kehityksen tavoitteiden täytäntöönpano ovat vaikeutuneet. Ilmastonmuutos sekä joukkotuhoukseen riisunta ja niiden valvonta ovat kuitenkin aivan yhtä ajankohtaisia kuin ennenkin.

Pohjoismaat ovat geopolittisesti strategisesti tärkeä alue. Itämeren, Arktiksen ja Pohjois-Atlantin alueiden kehityksellä on tiivis keskinäinen riippuvuus, mikä vaikuttaa myös Pohjoismaihin. Pohjoismaat ovat jo kauan vahvistaneet sääntöpohjaista maailmanjärjestystä ja kansainvälisiä järjestöjä, edistäneet demokraattista kehitystä ja ihmisten itsemääräämisoikeutta sekä puolustaneet ihmisoikeuksia. Tämä työ on yhtä tärkeää ja ajankohtaista kuin ennenkin ja muodostaa Pohjoismaiden neuvoston kansainvälisen strategian ytimen.

Pohjoismaiden neuvoston tavoitteena on olla kansainvälisesti tunnettu ja arvostettu toimija, jonka kansainvälinen toiminta perustuu yhteisiin arvoihin, kansalaisten hyvinvointiin ja alueen turvallisuuteen. Pohjolan tulee vastaisuudessa olla maailman integroitunein alue, jolla on valmius toimia ja reagoida yhdessä kansainvälisiin haasteisiin. Yhdessä Pohjoismaat voivat saavuttaa tuloksia kustannustehokkaammin kuin kukin maa erikseen. Pohjoismaat ovat nykytilanteessa ehkä yhtenäisempiä kuin koskaan, ja kansalaiset toivovat pohjoismaisen yhteistyön tiivistyvän entisestään. Pohjoismaiset ratkaisut kiinnostavat yhä enemmän, ja me hyödyimme siitä, että toimimme kansainvälisesti yhä yhtenäisemmin. Kansainvälisessä yhteistyössä meidän tulee jakaa kokemuksiamme pohjoismaisesta mallista ja alueellisesta yhteistyöstä samalla, kun otamme aktiivisesti opiksi toisten kokemuksista. Meidän on jatkettava työtämme demokraattisten arvojen, rauhanrakentamisen ja ihmisoikeuksien puolesta sekä vahvistettava yhteyksiämme samanhenkisiin kumppaneihimme, jotta kuljemme kohti turvallisempaa, kestävämpää, oikeudenmukaisempaa ja demokraattisempaa maailmaa.

Turvallisuus Pohjolassa ja sen lähialueilla

Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan muutti perusteellisesti eurooppalaista turvallisuusjärjestystä. Venäjän toiminnan ja Euroopan heikentyneen turvallisuustilanteen seurauksena Suomi ja Ruotsi ovat päätyneet hakemaan puolustusliitto Naton jäsenyyttä. Suomen ja Ruotsin Nato-jäsenyys luo uuden tilanteen, jossa pohjoismaisella puolustus- ja turvallisuuspolitiikalla on uusia mahdollisuuksia.

Hybridituhat, kyberhyökkäykset, disinformaatio ja vaikuttamistoimet ovat vakava ja kasvava haaste sekä Pohjoismaissa että muualla maailmassa. Pohjoismaiden digitalisoituneet, avoimet ja demokraattiset yhteiskunnat ovat erityisen haavoittuvaisia.

Koronapandemian myötä havahduttiin tarpeeseen lisätä pohjoismaista varautumisyhteistyötä. Pohjoismaiden neuvosto on yhteiskuntaturvallisuusstrategiassaan (2019) peräänkuuluttanut erilaisia toimia, joilla pohjoismaista yhteiskuntaturvallisuusyhteistyötä voitaisiin parantaa. Pohjolan turvallisuuden vahvistaminen edellyttää hyviä yhteyksiä alueen muihin toimijoihin. Pohjoismainen malli on myös yhteiskuntaturvallisuuden peruspilari. Vakaalla taloudella on merkittävä asema tämän varmistamisessa.

Siksi Pohjoismaiden neuvosto haluaa:

- toimia parlamentaarisen keskustelun aktiivisena foorumina, jolla käsitellään pohjoismaista ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa sekä yhteiskuntaturvallisuutta/kokonaispuolustusta ja pyrkiä kokoamaan yhteen ulko- ja turvallisuuspoliittinen asiantuntemus sekä tuomaan keskusteluun kansainvälisten kumppaneidemme kokemukset
- vahvistaa pohjoismaisen puolustusyhteistyön parlamentaarista ulottuvuutta muun muassa Nordefcon vuosittaisten pyöreän pöydän keskustelutapaamisten avulla
- edistää keskustelua Pohjolan roolista ja asemasta puolustusliitto Natossa keskittyen Pohjolan rauhaa rakentavaan rooliin ja ihmisoikeuksien puolesta tehtävään työhön
- että Itämeren alueen, Arktiksen ja Pohjois-Atlantin turvallisuuskysymykset ovat asialistan kärjessä kansainvälisessä yhteistyössä sekä Baltian yleiskokouksen ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa käytävässä dialogissa

- toimia sen puolesta, että Arktis ja Pohjois-Atlantti säilyvät turvallisuuspoliittisesti matalan jännitteen alueina, että arktinen yhteistyö on rakentavaa ja että alkuperäiskansojen oikeuksia kunnioitetaan
- että Pohjoismaat vahvistavat ulko-, puolustus- ja turvallisuuspoliittista yhteistyötään, jonka osana siviilivalmius tukee yleistä turvallisuutta. Pohjoismainen puolustusyhteistyö ei uhkaa ketään vaan tukee alueen vakautta ja vahvistaa ennakoitavuutta.
- että Pohjoismaiden hallitukset arvioivat, onko tarpeen päivittää Helsingin sopimusta vastaamaan paremmin uutta ulko- ja turvallisuuspoliittista todellisuutta
- että Pohjoismaat vahvistavat yhteistyötään yhteiskuntaturvallisuuden, kokonaispuolustuksen ja kriittisen infrastruktuurin aloilla
- että Pohjoismaat tekevät tehokasta yhteistyötä kaikissa kansainvälisissä organisaatioissa ja ovat tarvittaessa valmiita antamaan panoksensa kriisinhallintaan
- pyrkiä nostamaan pohjoismaisen yhteistyön fossiilittoman ja uusiutuvan energian sekä energiavarmuuden alalla uudelle tasolle ja selvittää, kuinka pohjoismaista energiavarmuutta ja yleistä huoltovarmuutta voitaisiin paremmin integroida ja syventää
- edistää yhteispohjoismaisen kyberturvallisuusstrategian laatimista
- että Pohjoismaat käyttävät paremmin hyödykseen markkinointipotentiaalia, jota Pohjoismailla on niiden esiintyessä yhtenäisenä alueena kansainvälisesti. Pohjoismaiden hallitukset eivät ole riittävän hyvin tiedostaneet pohjoismaisesta yhteistyöstä kansainvälisissä yhteyksissä saatavaa etua ja sen yhteispohjoismaista markkinointia
- että Pohjoismaiden hallitukset arvioivat, pitäisikö Pohjoismaiden ministerineuvoston tukea pohjoismaista yhteistyötä enemmän ulko- ja turvallisuuspolitiikan, yhteiskuntaturvallisuuden, varautumisen ja kokonaispuolustuksen sektoreilla esimerkiksi tutkimuksella tai muilla tavoin.

Sääntöpohjainen maailmanjärjestys ja pohjoismainen malli

Sääntöpohjainen maailmanjärjestys turvaa parhaiten Pohjoismaiden kansainväliset toimintaedellytykset. Pohjoismaiden ensisijaisena prioriteettina tulee olla sitoutuminen sääntöpohjaisen maailmanjärjestyksen puolustamiseen ja parantamiseen. Pohjoismaiden on pyrittävä estämään sotia ja konflikteja sekä panostettava rauhanturvaamiseen ja muita huonommassa olevien alueiden tukemiseen.

Pohjoismaista hyvinvointimallia arvostetaan yleisesti yhtenä Pohjolan tärkeimmistä saavutuksista. Pohjoismaat ovat kärkisijoilla erilaisia hyvinvointi- ja onnellisuusindikaattoreita tarkasteltaessa. Tällä on tiivis yhteys Pohjoismaiden leimaan demokratiaa, oikeusvaltiota, yhdenvertaisuutta ja ihmisoikeuksia syvästi kunnioittavina maina. Näihin arvoihin kohdistuu paljon paineita, ja Pohjoismaat voivat vaikuttaa tilanteeseen puolustamalla selkeästi näitä arvoja kaikissa yhteyksissä. Pohjoismaat ovat myös maailman vähiten korruptoituneita maita, joissa avoimuus ja luottamus on erittäin vahvaa. Tämä on Pohjoismaiden taloudellisen menestymisen tärkeä osatekijä.

Siksi Pohjoismaiden neuvosto haluaa:

- pyrkiä tuomaan demokratian, oikeusvaltioperiaatteen, yhdenvertaisuuden ja ihmisoikeudet kansainvälisen asialistan kärkeen. Pohjoismaiden tulee johtaa torjuntatyötä, jota tehdään ääriliikeddinnän, antidemokraattisten asenteiden, rasmin ja kaikenlaisen muun vihan ja syrjinnän estämiseksi – myös digitaalisilla alustoilla.
- kiinnittää erityishuomiota kaikkiin oikeuksiin, jotka liittyvät lapsiin, naisiin^[1] ja heidän seksuaali- ja lisääntymisterveyteensä, lgbti-tematiikkaan, vammaisiin ihmisiin ja alkuperäiskansoihin
- pyrkiä edistämään tyttöjen ja naisten itsemääräämisoikeutta aborttiin
- korostaa sanan- ja lehdistönvapautta sekä kansalaisyhteiskunnan roolia hyvin toimivien ja demokraattisten yhteiskuntien perusedellytyksinä sekä edistää toimia, joilla vahvistetaan kansalaisten demokraattista keskustelua
- vaatia Pohjoismaiden hallituksilta yksimielistä ja tavoitteellista työtä, jolla vahvistetaan ja uudistetaan YK:ta ja muita monenkeskisiä järjestöjä sekä vahvistetaan niiden legitimitettiin ja toimintamahdollisuuksia

1. Tiedetään kuitenkin, että eräillä aloilla pojat ja miehet jäävät jälkeen.

- tukea demokraattisia voimia autoritaarisissa maissa ja jatkaa dialogia Venäjän ja Valko-Venäjän demokraattisen opposition edustajien kanssa unohtamatta vapaata mediaa
- ylläpitää ja edistää suhteita samanmielisten maiden, alueiden ja organisaatioiden kanssa, kuten Baltian yleiskokouksen, Länsi-Pohjolan neuvoston, Itämeren parlamentaarikkokonferenssin (BSPC), Euroopan parlamentin, Benelux-parlamentin ja Arktisen alueen parlamentaarikkokonferenssin (CPAR) kanssa, jotta näitä perusoikeuksia voidaan puolustaa yhdessä
- jatkaa parlamenttien välistä yhteistyötä Pohjoismaiden ulkoasiain- ja EU-valiokuntien kesken sekä huolehtia pohjoismaisten näkökantojen esille tuomisesta EU-parlamentissa, erityisesti pohjoismaisten EU-parlamentaarikkojen avulla
- vahvistaa transatlanttisia suhteita ja yhteistyötä Ison-Britannian ja Skotlannin kanssa sekä Saksan liittopäivien ja Schleswig-Holsteinin maapäivien kanssa
- vahvistaa Pohjoismaiden profiilia rauhanvälityksessä ja kriisinhallinnassa
- tehdä avoimuuden ja luottamuksen synnyttämät taloudelliset ja yhteiskunnalliset edut paremmin tunnetuiksi ja pyrkiä kiinnittämään enemmän huomiota korruption aiheuttamiin vakaviin yhteiskunnallisiin seurauksiin
- tuoda Pohjolaa aktiivisesti esiin kansainvälisissä yhteyksissä pohjoismaisen mallin avulla ja kannustaa Pohjoismaiden hallituksia toimimaan samoin
- pyrkiä yhdistämään useampia pohjoismaisia lähetystöjä/edustustoja samoihin tiloihin aina kun se on tarkoituksenmukaista.
Kustannustehokkuuden ja mittakaavaetujen lisäksi näin voidaan edistää alan yhteistyötä ja vahvistaa yhteispohjoismaista identiteettiä ja näkyvyyttä.

Kestävä kehitys: Pohjoismaat ja maailma

Kestävä kehitys tarkoittaa inhimillistä kehittymistä maapallon kestävyiden rajoissa. Kestävällä kehityksellä tarkoitetaan ympäristön lisäksi myös sosiaalista ja taloudellista kestävyttä. Agenda 2030 on YK:n toimintasuunnitelma, jonka tavoitteena on siirtyminen kestäväan yhteiskuntaan. Näiden tavoitteiden tulee ohjata Pohjoismaiden kansainvälistä toimintaa.

Pohjola haluaa tulla maailman kestävimmäksi alueeksi. Meillä on resursseja, osaamista ja teknologiaa, joiden avulla kuljemme kohti vihreää siirtymää kestäväällä tavalla, realistisessa aikakehyksessä ja järkevien ratkaisujen tuella. Meidän tulee käynnistää kansainvälinen dialogi ja edistää globaalia tavoitetasoa luonnon monimuotoisuuden katoamisen ja ilmastonmuutoksen pysäyttämiseksi. Ilmastomuutoksen kiihtyessä se vaikuttaa yhä haitallisemmin sosiaalisiin, taloudellisiin ja ympäristöä koskeviin haasteisiin. Ilmastomuutos vaikuttaa elintarvike- vesi- ja energiahuoltovarmuuteen ja lisää kilpailua luonnonvaroista. Ilmastomuutoksen seurauksena katoaa elinkeinoja, syntyy erilaisia luonnonkatastrofeja ja yhä useammat joutuvat lähtemään pakomatkalle. Vaikutukset osuvat ankarimmin kaikkein köyhimpiin, mutta kriisit vaikuttavat myös Pohjoismaiden hyvinvointijärjestelmiin ja talouksiin.

Siksi Pohjoismaiden neuvosto haluaa:

- edistää Pohjoismaiden proaktiivista roolia YK:ssa, jotta ne voivat edistää kestävää kehitystä ja Agenda 2030:n tavoitteiden toteutumista
- että Pohjoismaat vahvistavat yhteistyötään Pariisin sopimuksen, YK:n biodiversiteettisopimuksen ja tulevan YK:n muovisopimuksen noudattamisessa
- edistää yhteispohjoismaisen äänen kuulumista globaalin köyhyyden ja epätasa-arvon torjunnassa tiiviimmällä kehityspoliittisella yhteistyöllä ja kehitysavulla – mukaan lukien Ukrainan jälleenrakentamistuki
- että muutkin voivat hyötyä Pohjoismaiden parhaista käytännöistä ja että etsimme aktiivisesti tapoja toisten kokemuksista oppimiseen
- että Pohjoismaat edistävät proaktiivisesti vihreää siirtymää ja nopeuttavat puhtaan ja uusiutuvan energian kehittämistä, jotta ilmastonmuutosta voidaan torjua ja huoltovarmuutta parantaa
- että Pohjoismaiden erityispiirteitä korostetaan kansainvälisten toimijoiden kanssa käytävässä vuoropuhelussa, mm. metsä- ja meritalouden alalla sekä antibioottiresistenssin torjuntatyössä

- kiinnittää erityishuomiota arktiseen alueeseen ja huolehtia siitä, että kaikki ovat tietoisia alueen erityisestä haavoittuvuudesta ilmastonmuutoksen edetessä
- että ylläpidetään toimivaa ja rakentavaa vuoropuhelua Euroopan parlamentin kanssa EU:n energia- ja ilmastopolitiikasta samalla kun vaaditaan konkreettisia kestäviä ratkaisuja.

Erityisesti priorisoidut maat, alueet ja järjestöt

Pohjoismaiden neuvosto haluaa kansainvälisessä yhteistyössään erityisesti priorisoida lähialueita, mikä tarkoittaa Itämeren aluetta, Arktista, Eurooppaa ja naapureitamme. Pohjoismaiden neuvosto edistää kansainvälisen strategiansa tavoitteita suhteissaan muihin parlamentaarisiin organisaatioihin, joista tärkeimpiä ovat Baltian yleiskokous, BSPC, Euroopan parlamentti, CPAR, Länsi-Pohjolan neuvosto ja Benelux-parlamentti. Pohjoismaiden neuvosto on tehnyt yhteistyösopimuksen tai vastaavan edellä mainittujen parlamentaaristen organisaatioiden kanssa. Niiden lisäksi Pohjoismaiden neuvosto priorisoi kansainvälisessä työssään muitakin alueita ja toimijoita: Ukrainaa, Saksaa ja Schleswig-Holsteinia, Iso-Britanniaa ja Skotlantia, USA:ta, Kanadaa sekä Venäjän ja Valko-Venäjän oppositiovoimia.

Seuranta ja vaikutuskeinot

Pohjoismaiden neuvosto päättää asialistasta ja tukee strategian seurantaa käyttämällä omia poliittisia välineitään strategisesti, esimerkiksi Pohjoismaiden hallituksille / Pohjoismaiden ministerineuvostolle annettavia suosituksia, Pohjoismaiden hallituksille osoitettavia kirjallisia kysymyksiä sekä poliittista dialogia ja Pohjoismaiden ministerien kanssa pidettäviä kokouksia. Pohjoismaiden neuvoston tulee osallistua rakentavasti ja aktiivisesti kansainvälisille foorumeille. Konferenssit, seminaarit ja pyöreän pöydän keskustelut, jotka pyritään järjestämään yhteistyössä kansainvälisten yhteistyökumppaniemme kanssa, sekä Pohjoismaiden neuvoston viestintäkanavien hyödyntäminen ovat tärkeitä välineitä tässä työssä. Pohjoismaiden neuvoston yhteistyötä Pohjoismaiden ministerineuvoston, Pohjoismaiden hallitusten ja parlamenttien kanssa on vahvistettava sekä poliittisesti että hallinnollisesti, jotta asioiden hyvä seuranta ja pohjoismainen hyöty voivat toteutua. Strategiaa täydennetään tarvittaessa konkreettisilla toimintasuunnitelmilla, ja Pohjoismaiden neuvoston vuosittaisesta kansainvälisestä työstä raportoidaan neuvoston vuosikertomuksessa.

Tietoja tästä strategiasta

Pohjoismaiden neuvoston kansainvälinen strategia

PolitikNord 2023:716

ISBN 978-92-893-7543-6 PDF

ISBN 978-92-893-7544-3 ONLINE

<http://dx.doi.org/10.6027/politknord2023-716>

© Pohjoismaiden neuvosto 2023

Kuvat: Norden.org

Julkaistu: Maaliskuussa 2023

Pohjoismainen yhteistyö

Pohjoismainen yhteistyö on yksi maailman laajimmista alueellisista yhteistyömuodoista. Yhteistyön piiriin kuuluvat Islanti, Norja, Ruotsi, Suomi ja Tanska sekä Ahvenanmaa, Färsaaret ja Grönlanti.

Pohjoismaista yhteistyötä tehdään politiikan, talouden ja kulttuurin aloilla tärkeänä osana eurooppalaista ja kansainvälistä yhteistyötä. Pohjoismaisen yhteisön tavoitteena on vahva Pohjola vahvassa Euroopassa.

Pohjoismainen yhteistyö pyrkii vahvistamaan pohjoismaisia ja alueellisia etuja ja arvoja globaalissa maailmassa. Maiden yhteiset arvot lujittavat osaltaan Pohjolan asemaa yhtenä maailman innovatiivisimmista ja kilpailukykyisimmistä alueista.

Pohjoismaiden neuvosto

Nordens Hus

Ved Stranden 18

DK-1061 Kööpenhamina

www.norden.org

Lisää pohjoismaisia julkaisuja on luettavissa osoitteessa

www.norden.org/fi/julkaisut

POHJOISMAIDEN NEUVOSTO

Pohjoismaiden neuvosto perustettiin vuonna 1952. Neuvostossa on yhteensä 87 valittua jäsentä Suomesta, Ruotsista, Norjasta, Tanskasta ja Islannista sekä Ahvenanmaalta, Färsearilta ja Grönlannista. Jäsenet jakaantuvat puheenjohtajistoon ja neljään valiokuntaan. Neuvoston puheenjohtajuus kiertää maiden välillä, ja varsinainen istunto pidetään maassa, jolla puheenjohtajuus kulloinkin on. Neuvoston tekemät päätökset lähetetään Pohjoismaiden ministerineuvostolle ja Pohjoismaiden hallituksille, jotka päättävät niiden toteuttamisesta.

Puheenjohtajisto vastaa yleisistä poliittisista ja hallinnollisista kysymyksistä, budjetista, ulko-, puolustus ja turvallisuuspolitiikasta. Toimii yleiskokouksena istuntojen välillä. Johtaa neuvoston työtä, vastaa työn koordinoinnista yhteistyössä parlamenttien ja kansainvälisten järjestöjen kanssa.

Osaaminen- ja kulttuuri Pohjolassa –valiokunta käsittelee asioita, jotka liittyvät kulttuuriin, tutkimukseen ja koulutukseen, peruskouluun, toiseen asteeseen, aikuiskoulutukseen ja vapaaseen sivistystyöhön. Muita aihepiirejä ovat liikunta, kielet, elokuva ja media, yleinen ja monimuotoinen taide ja kulttuuri sekä lapsi- ja nuorisokulttuuri.

Hyvinvointi Pohjolassa –valiokunta työn keskiössä on pohjoismainen hyvinvointimalli, lapset, nuoret, vammaiset ja ikäihmiset sekä päihteet ja väärinkäyttö. Valiokunta käsittelee lisäksi tasa-arvokysymyksiä, kansalaisoikeuksia, demokratiaa, ihmisoikeuksia ja rikollisuuden ehkäisyä, kotouttamista, maahanmuuttoa ja pakolaisia, alkuperäiskansojen edellytyksiä Pohjoismaissa sekä rakennus- ja asuntopolitiikkaa.

Kestävä Pohjola -valiokunta käsittelee asioita, jotka liittyvät ympäristön- ja luonnonsuojeluun ja luonnonvaroihin, sekä ilmastoasioita kuten ilmastomuutoksen vaikutuksia. Toimialaan kuuluvat lisäksi kuluttajan oikeudet, kalastushallinto, maatalous- ja elintarvikepolitiikka, ydinturvallisuus, luonnon monimuotoisuus ja kestävä kehitys.

Kasvu ja kehitys Pohjolassa -valiokunta käsittelee asioita, jotka liittyvät työmarkkinoihin ja työympäristöön, elinkeinoihin, kaupan ja teollisuuteen, energiaan, rajaesteiden torjumiseen sekä liikenteeseen ja liikenneturvallisuuteen. Toimialaan kuuluvat myös talous- ja rahapolitiikka, aluepolitiikka ja tietotekniikka.

Tarkastuskomitean tehtäviin kuuluu pohjoismaisin varoin rahoitettavan toiminnan parlamentaarinen valvonta.

Vaalikomitea valmistelee istunnossa toimitettavat vaalit.

Pohjoismaiden neuvoston puoluerhyhmät

Vuodesta 1973 lähtien Pohjoismaiden neuvoston jäsenet ovat voineet muodostaa puoluerhyhmiä. Puoluerhyhmässä tulee olla vähintään neljä jäsentä, joiden tulee edustaa vähintään kahta eri Pohjoismaata. Neuvostossa on myös jäseniä, jotka eivät kuulu pohjoismaiseen puoluerhyhmään. Puheenjohtajisto päättää puoluerhyhmien rekisteröintiä koskevista säännöistä.

Pohjoismaiden neuvostossa on viisi puoluerhyhmää:

- Sosiaalidemokraattinen ryhmä
- Keskiryhmä
- Konservatiivinen ryhmä
- Pohjoismaiden vihreä vasemmisto
- Vapaa Pohjola

Pohjoismainen hyöty on keskeinen periaate pohjoismaisessa yhteistyössä, jonka lähtökohtana on:

- yhteisillä ratkaisuilla saatu huomattava myönteinen vaikutus verrattuna saman hankkeen toteuttamiseen kansallisesti, ”yhdessä olemme vahvempia kuin kukin erikseen”
- pohjoismaisen yhteenkuuluvuuden näkyvöittäminen ja vahvistaminen
- pohjoismaisen osaamisen ja kilpailukyvyyn parantaminen
- Pohjoismaiden kansainvälisten vaikutusmahdollisuuksien vahvistaminen

EDUSKUNTA
RIKSDAGEN

